

UNIVERSITETS

LÆREREN

NR. 99 – NOVEMBER '96

EGENRÅDIG AC'S FORMAND

– nægtede universitetslærerne at blive repræsenteret ved en central universitetspolitisk konference. I stedet sendte Søren Vang Rasmussen to ansatte fra AC, hvoraf den ene aldrig dukkede op ...

AC er som paraplyorganisationen den fælles forhandlingsorgan for de akademiske fagforeninger. Som sådan skal AC for eksempel repræsentere universitetsinteresser for lærere, som er organiseret i Magisterforeningen, DJØF og ingeniørerne. AC's formand Søren Vang Rasmussen forsømmer da heller ingen lejlighed til at understrege det vigtige i at profilere området.

I praksis ser formanden dog ikke ud til at tage medlemsorganisationerne særligt alvorligt. En konkret sag kunne nærmere tyde på, at han handler særdeles egenrådigt og helst vil undgå universitetslærernes indflydelse på deres eget område.

Undervisningsministeren havde til sin "Universitetspolitiske konference" d. 28 okt. kun inviteret to fra de akademiske fagforeninger. Indbydelsen blev sendt til AC, og Søren Vang Rasmussen reserverede straks pladserne til sig selv og en konsulent fra AC. Det skete uden at aftale det med universitetslærerne i DM (3300 medlemmer), DJØF (1100 medlemmer) eller ingeniørerne (1400 medlemmer).

Denne disposition fandt DM's Universitetslærerafdeling – som er den største på området – besynderlig, da der var tale om en konference af vital interesse for medlem-

merne. Til konferencen var inviteret 150 personer, dvs. alt med indflydelse indenfor forskningsplanlægning og – ledelse. DM's universitetslærere bad derfor Søren Vang personligt om at måtte overtage den ene af de to pladser, således at universitetslærerne var direkte repræsenteret ved konferencen. Det afviste AC-formanden.

Søren Vang meldte afbud Ved selve konferencen – hvis betydning afspejles ved, at de fleste universitetsrektorer

liste, men AC havde dog fået tid til at erstatte formanden med en anden AC-konsulent på deltagerlisten. Herefter var akademikerfagforeningerne repræsenteret ved to administrativt ansatte, som skulle matche alle politikerne ved konferencen.

Hermed var det imidlertid ikke slut med AC's arrogance over for de direkte interessenter: Den ene af de to AC-ansatte dukkede nemlig aldrig op til konferencen. Hun var blevet forhindret af et møde. Men det fik altså ikke

FOTO: POLIFOTO

markerede sig med forskningspolitiske udsagn – havde AC-formanden imidlertid meldt fra. Hans navn var slettet af den første deltager-

AC til at indkalde en substitut, fx en universitetsrepræsentant fra DM, DJØF eller ingeniørerne ...

jØ

Indhold

Overarbejdsbetaling 3
Et fakultet krævede ekstra undervisning af lærerne og betaler sig nu fra det

Har studenter ret til censors noter 4
Hvis forvaltningsloven giver studenten indsigt, bliver der administrativt kaos

Åben Uddannelse straffes 5
– fordi det ikke er 'arbejdsmarkedsanvendeligt'. Taxameterbetaling falder

Ballade på Lærerhøjskolen 6
– da rektor brugte evaluering til at skille sig af med lærere

Universiteter i slagsmål 11
– hvis alle tror, de kan vinde på ministeriets omfordelingspulje. KU's rektor er allerede kørt solo

Selvbeskrivelse 12
Samfundsvidenskaberne har 50 studerende pr. forsker, mens naturvidenskab har 10 pr. forsker

Anti-økonomiske intellektuelle 14
Essay fortæller om to kulturer, der ikke svinger

Skæve taksametre 16
"Sætserne mellem fagområderne er alt for vilkårlige", klager dekan.

TEMA:

Forskningsstyring Politisk styring 8
Forslag om rådgivningsstruktur kan betyde magtkoncentration, hovsapolitik og zig-zag -kurs, advarer forskningsrådenes formænd

Holdningsbearbejdning 9
Frank Jensen satser i første omgang mere på henstillinger og anbefalinger end på strategisk styring

Mangelagssystem 10
Der er fare for, at sektorministerierne får stor magt, når der udpeges satsningsområder i forskningen

Medlemsblad for ULA
(Universitetslærerafdelingen i
Dansk Magisterforening) og
for DJØF's undervisnings- og
forskningsansatte (under
Overenskomstforeningen).

Bladets leder udtrykker fælles
holdninger. Øvrige artikler i
bladet er ikke nødvendigvis i
overensstemmelse med afdelin-
gernes synspunkter.

Eftertryk er tilladt med tyde-
lig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Arne Kjær, DM
(ansv.hav. for dette nummer)
Seniorforsker Birgit Jæger, DJØF
Journalist Jørgen Øllgaard (DJ)

Redaktionens adresse:

UNIVERSITETSLÆREREN
Lyngbyvej 32 F
2100 Ø

Telefon: 39.15.30.45 lok. 242

Fax: 31.18.45.77

E-mail: Joe@magister.dk

UNIVERSITETSLÆREREN

udkommer 10 gange om året.
Bladet udkommer den første
uge i hver måned.

Næste deadline: 20. november

Øvrige adresser:

Magistrenens Arbejdsløhedskasse
Lyngbyvej 32 F
2100 Ø
tlf. 39.15.39.15

Magistrenes Pensionskasse
Lyngbyvej 32 F
2100 Ø
tlf. 39.15.01.02

DJØF

Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K.
tlf. 33.95.97.00

AAK – Akademikernes
A-kasse
Nørre Voldgade 29
1358 Kbh. K.
tlf. 33.95.03.95

Juristernes og Økonomernes
Pensionskasse
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K.
tlf. 33.95.97.00

Oplag: 4800

Foto: Søren Hartvig
(hvor ikke andre er anført).

Grafisk Produktion og trykning:

Delta Grafisk AS / Scanprint as

LEDER

Af Arne Kjær,
formand for DM's ULA

FORSKNINGSEVALUERING

Undervisningsministeriet har foreslået en model til forskningsevaluering og -budgettering. Den er udtryk for ansvarsforflygtigelse fra ministeriets / politikernes side – derved bliver de fri for selv at tage stilling til, hvordan forskningsmidlerne skal fordeles.

Basismidlerne til forskning er helt centrale på universitetets område, kun herigennem kan vi sikre den forskningsbaserede undervisning. Det er ligeledes den bedste sikring af muligheden for den grænseoverskridende forskning.

Modellen er omtalt i UNIVERSITETSLÆREREN nr. 97, "Grønt høster på forskningen", men kort fortalt går den ud på, at 5% af universiteternes basisbevillinger til forskning skal omfordeles. Halvdelen af disse, dvs. 2,5%, refunderes hvert år på baggrund af kvantitative indikatorer, 1% fordeles på baggrund af mængden af eksternt finansieret forskning og 1,5% fordeles på baggrund af antal studenterårsværk og antal ph.d. årsværk. Den anden halvdel, ligeledes 2,5%, fordeles hvert fjerde år med baggrund i nøgletal om forskningen, en vurdering af udvalgte forskningsmiljøer, en vurdering af forskningsformidlingen, samt en vurdering af i hvor stor udstrækning institutionen har levet op til egne formulerede strategiske mål.

En model af den foreslåede karakter vil klart skade forskningsmiljøerne i landet og dermed forskningens internationale konkurrenceevne. Det indebærer en konkurrence mellem disse miljøer og vil være et incitament til at undlade samarbejde, samtidig med at det vil virke begrænsende på forskermobiliteten mellem institutionerne.

Kriterierne for en evaluering er ikke hverken klare eller eksplícite. Det er de forskere, som sidder i forskningspanelet, som definerer, hvad der er forskningskvalitet. Men hvorfor er deres

definition bedre end så mange andre. Herved kan evalueringskriterierne meget let blive et redskab i en fagpolitisk diskussion indenfor et fag. Sagen om evaluering af fysik/kemi på Danmarks Lærerhøjskole er et godt eksempel og ligeledes nedlæggelsen af sociologi på KU i slutningen af firserne.

Det er ikke på nogen måde dokumenteret, at det eksisterende system medfører spill af ressourcer, endside at disse bruges til produktion af "ikke-kvalitet". Og at ministeriet griber ind i forskningen uanset modeller og forskningsevaluering har vi set eksempler på, hvilket ovenstående to eksempler også er eksempler på.

At omfordele 5 pct. lyder ikke umiddelbart af meget, men man skal være opmærksom på, at det af basisbevillingen. Denne finansierer også faste udgifter som administration og bygninger, hvilket betyder at nettoeffekten på antallet af forskningsårsværk er væsentligt større. Desuden vil selve gennemførelsen af evalueringen også koste ressourcer, som kun kan tages fra forskningen.

Vi spørger uvilkårligt os selv: *Hvad har vi gjort forkert eller hvad har vi undladt at gøre?*

Er ministeriets er i gang med et angreb på den forskningsbaserede undervisning? Torben Kornbech Rasmussen, direktør for Universitetsafdelingen i Undervisningsministeriet, (i sidste nummer af tidsskriftet Uddannelse nr. 8, okt. 96) problematiserer denne sammenkædning som argument for, at basismidlerne til forskning godt kan omfordeles. Anvendelse af den foreslåede model kan i sin yderste konsekvens føre til universiteter uden forskningsmidler.

Et problem i modellen er således også, at den spiller universiteterne ud mod hinanden, hvis alle tror, at de vil blive vindere. Modsætningerne er allerede ved

at vise sig, når Rektorkollegiet fx er uenige om modellen.

Vi vil foreslå en anden model:

1. Afrapportering om forskningsindsatsen baseres på universiteternes årsberetninger. Heri er allerede listet, hvilken publikationer de enkelte medarbejdere har bidraget med, så her er det faktisk muligt at få et overblik over forskningsvolumet. Hvis dette materiale ikke er tilstrækkeligt godt, indgår vi selvfølgelig gerne i en diskussion om, hvorledes det kan udformes, således at det opfylder de politiske ønsker.
2. Fordeling af basismidler til forskningen baseres på nøgletal for forholdet mellem undervisning, forskning og administration, f.eks. 50 / 40 / 10 modellen. Herved sikres den forskningsbaserede undervisning, idet normen vil beskytte den tid den enkelte medarbejder har til rådighed for at udføre forskning.
3. Særlig støtteværdige "spyspidser" eller "mistbænke" vil kunne støttes særskilt via programbevillinger. Programbevillingerne udgør idag 1,5 mia. kroner pr. år og basisbevillingerne er på 2 mia. kroner pr. år. Det skulle således nok være muligt at støtte udvalgte forskningsområder herfra.
4. Vi vil selvfølgelig diskutere en yderligere kvalitetsvurdering af forskningen – ud over hvad der allerede ligger i forbindelse med offentliggørelse i tidsskrifter og lignende. Udgangspunktet er, at det skal bidrage til kvalitetsudviklingen på det lokale niveau.

Anvendelsen af advisory-boards – hvor institutter selv udpeger et panel til jævnlig forskningsevaluering og -planlægning – er et godt eksempel på, hvordan det kan organiseres. ■

OVERARBEJDSBETALING

Humaniora på Aalborg Universitet har betalt sig ud af en overarbejdsbukkel på 15.000 undervisningstimer; fordi lærere på bestemte fag har været tvunget til overarbejde gennem 2-3 år. Udbetaling sker efter faste kriterier

søge ind på universitetet i en lang årrække. Kandidater søgte derimod til gymnasiet”, fortæller Prehn.

Dekanen siger, at problemet med nye opslag i øvrigt er, at der måske nok er penge til undervisningsårsværk, men ikke til forskningskroner, men ikke tilsvarende forskningspenge (-årsværk).

AaU-humaniora har derfor uforholdsmæssigt mange undervisningsassistenter, fordi de er billige i drift, indrømmer dekanen.

Kriterier for overarbejde

Af overenskomsten fremgår, at universitetspersonale kun kan få udbetalt overarbejdsbetaling, hvis “merarbejdet er pålagt ... og såvel merarbejdet som det normale arbejdes omfang er kontrollerabelt”.

Overarbejdsbetaling kan komme på tale, hvor overarbejde er nødvendigt af hensyn til, at undervisningens tilrettelæggelse eller gennemførelse skal varetages af fastansatte lærere som “ekstraundervisning ud over den tjenstlige arbejdsforpligtelse”.

Men har der været merarbejde giver timelønscirkulæret (af 3.okt. 1991) mulighed for veder-

læggelse, og det er den mulighed, som AaU-humaniora har brugt.

Dekanen har opstillet forskellige kriterier for, at “undervisningsrelateret merarbejde” kunne blive vederlagsberettiget. Hovedkriteriet har været, at de ansatte har passet deres forskning samtidig med at de har haft overtalig undervisning. Det er samtidig en forudsætning for udbetaling, at der ikke er mulighed for inden for en rimelig tid at afspadserer merarbejdet. Dernæst er institutlederne blevet bedt om at redegøre for, hvorvidt der er tale om “merarbejde” som angivet af den ansatte. Endelig skal institutlederen redegøre for, om der har været tale om “aftalt merarbejde” i en eller anden form.

Tages af AaU's opsparing

Aalborg er blevet kritiseret for at have en meget stor opsparing. For at komme opsparingen til livs indførte regeringen en 5 pct.'s skat herpå. Med udbetaling af overarbejdspenge undgår AaU således beskattning af 2.8 mio. kr.

“Uden opsparingen havde vi ikke haft råd til at købe overarbejdet ud, nej. Når der således har været penge til det, så er det en god løsning for både universitet og de ansatte”, slutter dekanen.

jø

Det humanistiske fakultet har netop udbetalt 2.8 mio. kroner svarende til 15.000 arbejdstimer – som overarbejdsbetaling til lærere, som har haft en stor undervisningsbelastning, der ikke kunne afspadseres. Værst har overarbejdet været på fremmedsprog (især engelsk).

De enkelte lærere har haft mellem 100-1432 arbejdstimer. En enkelt lærer har haft 1432 overarbejdstimer ved undervisning, svarende til næsten et helt arbejdsår (1680 timer). Belønningen hedder nu 270.000 kr.

“Det skal ikke være praksis fremover. Udbetalingen er absolut en oneshot”, fordi der har været oparbejdet en voldsom overarbejdsbukkel de sidste 3 år på nogle institutter. Det er fag, hvor de fastansatte lærere har måttet påtage sig ekstra arbejde, fordi der ikke har været kvalificerede ansøgere til adjunkt- eller lektor-opslag på fagene”, fortæller dekan Ole Prehn.

“Det ville være uansvarligt ikke at belønne det store ekstra-arbejde”, siger han og tilføjer, at puklen bl.a. er opstået fordi der ikke har været en stram styring: *“Overarbejdet er vokset, fordi der er en arbejdskultur på institutterne, hvor lærere har så stor ansvarlighed over for undervisningen, at de har påtaget sig den undervisning, som var nødvendig for at studiet hang sammen. Men den anden dimension heraf er jo*

iøvrigt så, at der undervises mere end staten giver os penge til ...”

Han siger, at han har indprentet institutlederne, at overarbejde i fremtiden såvidt muligt skal forhindres. I de tilfælde, hvor det ikke kan undgås, skal overarbejdet udtrykkeligt pålægges, og der skal indgås aftale om, hvordan den afspadseres eller hvad taksten for overarbejdet skal være. Mens den netop ud-købte overarbejde er blevet honoreret til den lave timetakst på 190 kr. kan fremtidigt overarbejde koste institutlederen en faktor 1,5 af normalt-lønnen, dvs. 375 kr. pr. time.

Problem: Ubesatte stillinger og mangel på forskningsårsværk

To institutter har hver over 6000 overarbejdstimer over flere år. Det svarer til ca. 8 undervisningsårsværk. Dekanen fortæller da også, at man har 5-6 ubesatte forsker/underviser-stillinger, fordi der ikke kom kvalificerede ansøgere.

“Der er mangel på kvalificerede ansøgere, som jo – jf. den nye stillingsbekendtgørelse – skal være ph.d.ere for at kunne blive adjunkter. Der har jo været ganske få ph.d.-stipendier for få år siden, og det er først blevet bedre med forskeruddannelsesreformen, men den er ikke slået igennem endnu. Det var jo heller ikke attraktivt at

NY DM-FORMAND

Arne Kjær er blevet valgt som formand for DM's Universitetslærerafdeling, ULA, fra d. 1. oktober. Han afløser lektor John E. Andersen, som af personlige grunde har valgt at trække sig i utide, før det ordinære valg i januar 1998.

Arne Kjær er lektor på informations- og medievidenskab på Aarhus Universitet. Han er uddannet datalog og var som sådan med til i første halvdel af firserne at starte humanistisk datalogisk kombinationsuddannelse, som med humanistisk bekendtgørelsen i 1985 ændredes til informationsvidenskab.

Han har ligeledes i en periode været ansat i det private erhvervsliv.

Fagpolitisk fortsætter linien fra John E. Andersen, som bistår i en overgangsperiode. De påtrængende spørgsmål er pt.

- en “justering” af stillingsstrukturen,
- at få et gennembrud i merarbejdsproblematikken,
- at få lønmodtagerstatus til ph.d.erne, så vi efterfølgende kan få en indholdsmæssig reformering af reformen, samt
- at arbejde for at eventuelle ændringer i lønsystemet på den ene side giver advancementsmuligheder og på den anden side ikke bliver et redskab som ledelsen kan bruge til individuelle tillæg efter eget valg.

Arne Kjær er samtidig tiltrådt som medredaktør af UNIVERSITETSLÆREREN og indgår her i redaktionen sammen med seniorforsker Birgit Jæger (fra DJØF's UFO-udvalg).

STUDENTERS KRAV PÅ BEGRUNDELSER

Undervisningsministeriet mener – eller håber – ikke, at forvaltningsloven gælder ved bedømmelser og eksamen'er. Det vil nemlig røve en masse tid og administration, hvis studenter fx kan kræve aktsindsigt

IFølge forvaltningsloven skal en skriftlig afgørelse være ledsaget af en begrundelse. Men gælder det også, når en student har fået en karakter ved en eksamen?

Hvis det er tilfældet vil det betyde et enormt tidsforbrug og et stort administrativt ekstraarbejde. I mange tilfælde får studenten karakteren ved fælles opslag på instituttet. Og hvis disse karakterer i fremtiden skal begrundes individuelt, vil det betyde et enormt tidsforbrug og et stort administrativt ekstraarbejde for censor og eksaminator. Og det kan systemet ikke leve med, og derfor må forvaltningsloven ikke gælde "pædagogiske bedømmelser af uddannelses-søgendes præstationer".

Sådan argumenterer Undervisningsministeriet i et notat om bedømmelsers forhold til forvaltningsloven, som ministeriet har udarbejdet til Folketingets Retsudvalg. Notatet er blevet lavet

efter, at studenterklager over eksamenskarakterer og efterfølgende krav om aktsindsigt har sæt tvivl om, hvordan universiteterne skal opføre sig omkring karaktergivning, eksaminer m.m. Ministeriets fortolkning har dog præget af, hvordan man gerne vil have, at forvaltningsreglerne skal være – end hvad der faktisk er bedømmelsers status i gældende ret. Notatet – som er sendt til Folketinget – afslører nemlig, at ministeriet har svært ved at hæfte fortolkningen op på jura..

Undervisningsministeriet mener grundlæggende – pragmatisk – at bedømmelsesvirksomhed falder uden for forvaltningslovens centrale område. Man mener således, at det er "faktisk forvaltningsvirksomhed", der som hovedregel falder uden for forvaltningslovens område. Ministeriet finder det samtidig tvivlsomt, om lovens bestemmelser om afgørelsessager er "egnede" til at finde anvendelse på pæda-

gogiske bedømmelser af studenter faglige kvalifikationer og præstationer.

Vidtrækkende konsekvenser, hvis forvaltningslov giver studenten aktindsigt

For en sikkerheds skyld gennemgår ministeriet følgevirkningerne, hvis forvaltningsloven skulle gælde og studenten fx kan kræve aktsindsigt. I det tilfælde vil der kræves helt andre krav til begrundelser, konstateres det:

Ifølge forvaltningsloven skal en skriftlig afgørelse – fx en karakterafgivelse – være ledsaget af "en begrundelse medmindre afgørelsen giver parten fuldt ud medhold". Eftersætningen "... medmindre ..." vendes og drejes af Undervisningsministeriet på flere måder:

Grundlæggende konstateres, at "fuldt ud medhold" i tilfælde af karaktergivning kan betyde, at studenten selv føler, at han/hun

har fået en rimelig karakter. Det kunne implicere, at der skulle indføres et særligt efterspil, hvor studenten fremlægger sit syn på præstationens niveau og stiller forslag om en karakter, hedder det i ministeriets notat. (I dag skal studenten have en begrundelse, hvis han klager).

Men da det er svært at vide, om der er tilfredshed vil censor i praksis skulle forberede sig på at være nødt til at begrunde næsten alle bedømmelser – hvilket vil betyde en markant øgning af de administrative byrder for institutioner og censorer.

Og kravet om en samtidig begrundelse med følgende skriftlige afgørelser vil være særligt vanskelige ved fælles opslag (på opslagstavler). Det er i praksis umuligt at begrunde den enkelte karakter på opslaget – og denne hævdvundne og særdeles ressourcebesparende meddelelsesform må opgives.

Også mundtlige afgørelser vil – såfremt studenten ønsker det – betyde en betydeligt større arbejdsbyrde, fordi der skal bruges kræfter på at udfærdige individuelle begrundelser.

Ministeriets notat konkluderer endelig – pragmatisk – at man er "af den opfattelse", at forvaltningsloven heller ikke i fremtiden skal gælde for "pædagogiske bedømmelser af de uddannelsessøgendes præstationer".

jo

STUDENTERS RET TIL CENSORS NOTER

I artiklen "Kom med censors noter" (bagsiden sidste nr.) var der en del misforståelser. Det er for ikke-jurister – herunder journalister – svært stof, som kræver en uddybning:

Karsten Loiborg gør indledningsvist opmærksom på, at han ikke kan udtale sig om konkrete sager, som Ombudsmanden ikke har taget stilling til. Generelt er det dog juristens umiddelbare og personlige vurdering, at en censors notater ikke er "private", for censor er offentligt ansat. Notater lavet af en lærer til brug i forbindelse med et undervisningsforløb kan – på baggrund af praksis i relation til *undervisningsmateriale* – næppe anses for udarbejdet "som led i administrativ sagsbehandling", og er dermed næppe omfattet af offentlighedsloven. Derimod må notater udarbejdet i forbindelse med *eksamen* nok anses for udarbejdet "som led i administrativ sagsbehandling", og er dermed anses for omfattet af offentlighedsloven.

Det er så "et godt spørgsmål" om eksamenskarakter er en afgørelse i forvaltningslo-

vens forstand og om også forvaltningsloven dermed gælder i forbindelse med fastsættelse af eksamenskarakterer. Der er derimod sikkert, at der er tale om en afgørelsessag, hvis der klages over en karakter.

Juristen siger, at alle oplysninger i notater omfattet af offentlighedsloven eller forvaltningsloven ikke kan undtages fra aktindsigt blot med henvisning til, at der er tale om "interne arbejdsdokumenter". Der må nemlig i den forbindelse sondres mellem – væsentlige "oplysninger om sagens faktiske omstændigheder" og – rene "vurderinger".

Det første skal der efter offentlighedsloven og forvaltningsloven gives aktindsigt i, selvom oplysningerne findes i interne arbejdsdokumenter (den såkaldte ekstrahering), mens der ikke skal gives aktindsigt i en myndigheds egen

(modsat visse udefra kommende) vurderinger. Det er fx *vurderinger*, når det fremgår, at censor foreløbig mener en eksamensbesvarelse er til karakteren 8, mens eksaminator som udgangspunkt vil give et 10-tal. En sådan vurdering har studenten ikke krav på at få oplyst, medmindre der findes en speciel pligt hertil. Der findes ikke for forvaltningen (som for domstolene) en almindelig pligt til at oplyse om intern uenighed. "Studenten har krav på de væsentlige faktiske oplysninger, fx at det i notatet er anført, at væsentlige dele af eksamensbesvarelsen er i strid med, hvad der fremgår af bestemt angivne kilder. Men han har ikke gennem de almindelige aktindsigts-regler krav på at få oplysning om en eventuel uenighed om karakterfastsættelsen.

Hensynet bag offentlighedsreglerne er på dette punkt, at

den offentlige forvaltning skal have lov at beholde sine interne overvejelser og eventuelle uenigheder for sig selv, af hensyn til den interne beslutningsproces. Censor og eksaminator skal således have lov at drøfte opgaven i fred og ro", siger juristen.

Han tilføjer, at spørgsmålet om aktindsigt i censor og eksaminators notater godt kan miste sin praktiske betydning, hvis studenten klager over eksamenskarakteren. Dette skyldes, at lærer og eksaminator i en klagesag skal afgive en udtalelse, hvor de væsentlige faktiske oplysninger, som har ligget til grund for karakterfastsættelsen jo naturligt bør indgå, i alt fald hvis de ikke fremgår af andre akter på klagesagen. Studenten vil normalt skulle partshøres over denne udtalelse. Endelig skal afgørelsen i klagesagen efter forvaltningsloven begrundes.

Juristen advarer i øvrigt imod, at man skriver vurderinger direkte på eksamensopgaver. Det er nemlig et spørgsmål om selv rene meningsytninger kan undtages fra aktindsigt, hvis en student kræver at se (originalen) til sin eksamensopgave igen.

jo

"ARBEJDSMARKEDSANVENDELIGT"

Finansloven skærer ned på taxametre til Åben Uddannelse på områder, som ikke er erhvervsrettede. Det rammer især de populære humanistiske dannelsesfag og samfundsvidenskaberne

Politikerne skærer op til 20 pct. på taxametertilskuddet til humaniora og samfundsvidenskab på Åben Uddannelse. Det gøres med henvisning til "regeringens plan om styrkelse af voksen- og efteruddannelserne". Men på den anden side sænker man taksterne for fag med "snævert arbejdsmarkedsanvendeligt indhold".

Hvis nedskæringen af taxameteret gennemføres og tabet dækkes gennem deltagerbetaling vil betyde en kraftig stigning. Prisen vil typisk stige med 70 pct. fra 3.225 kr. til 5.475 kr. og for de lidt større forløb – fx en hel bacheloruddannelser – vil det stige med 91 pct. fra 10.750 kr. til 20.500 kr fortæller dekan Ole Prehn fra AaU-humaniora.

Det er især dannelsesfagene (dansk, historie, kunsthistorie, på centrene basisuddannelsen) samt visse samfundsvidenskabelige (administrations-) uddannelser, som har været en succes. Og da de ikke er så direkte "arbejdsmarkedsanvendelige" rammes de nu af nedskæringerne. Men dannelseselementet forsvinder med den stigende styring gennem større erhvervsretning, lyder kritikken fra humaniora.

Åben uddannelse er ment som et bredt udbud af erhvervsrettet uddannelse til den voksne befolkning. Det kan ske i form af erhvervsrettede deltidsuddannelser, heltidsuddannelser tilrettelagt på deltid, enkeltfag, korte kurser og særligt tilrettelagte uddannelsesforløb.

Uddannelserne finanseres gennem taxametertilskud og deltagerbetaling.

Humaniora er odiøst

"Argumentationen for beskæringen er tilsyneladende, at de højtuddannede – som søger ekstra humanistiske kvalifikationer – selv skal betale mere, og at der i øvrigt ikke må sættes på tilbud, som ikke er direkte arbejdsmarkeds-kvalificerende".

Dekanen har politikerne mistænkt for, at de humanistiske dannelsesfag har et vist odiøst skær: "Politikernes forestillinger om, hvad der er 'arbejdsmarkedsanvendeligt' er meget snævert. Vi går da ud fra, at når folk får en uddannelse på humanistiske 'dannelsesfag' er det ikke bare for deres egen personlige udviklings skyld, men at det også er sådan, at de får (almen-) kvalifikationer, som de kan drage nytte af på deres arbejdsplads. Når vi fx

udbyder fjernundervisning via computere lærer de studerende jo ikke blot noget om fagområdet, men det øger også deres kvalifikationer inden for moderne informationsteknologi", siger dekanen.

"Det kan da undre, at undervisningsminister Ole Vig Jensen – som har højskolerne forlægsoplysning som sin mærkesag – oplfatter bl.a. humaniora som odiøst og mindre vigtigt end direkte erhvervsrettede kurser".

Selvstændig værdi for fagligheden

Fagligt har Åben Uddannelse bl.a. været søgt af folk, som gerne ville have undervisningskompetencer i et ekstra fag (fx for gymnasielærere)

"Fagligt har Åben Uddannelse vist sig at have stor betydning på nogle fag. Her kommer voksne med erhvervs erfaring, hvilket betyder at undervisningen skal tilrettelægges på en anden måde – og der skal eventuelt udvikles helt nye faglige tilbud. Alt dette kan man drage erfaring af senere på anden måde på daguniversitetet", siger AaU-dekan Prehn, som tilføjer at hertil kommer de pædagogiske fornyelser ved Åben Uddannelse, herunder fjernuddannelser.

For universiteterne er mange Åben-Uddannelses-tilbud en underskudsforretning. Man "tjener" mere på dagstuderende, og det har betydet, at fakulteterne jævnt hen vurderer uddannelsesopslag efter en cost-benefit-overvejelse.

"Åben Uddannelse udgør 10 pct. af vores totale uddannelsesbevilling på AaU. Det lyder

måske ikke af meget, men da den kører som særskilt aktivitet, som skal hvile i sig selv og ikke trække ressourcer fra andre, betyder også små justeringer i taxametrene noget", siger Prehn. "Og når politikerne nu skærer ned har det også en geografisk dimension. På vores universitet udbyder vi fx ressourcekrævende fjernundervisning som en mulighed for dem, som bor udenfor de store universitetsbyer. Den aktivitet rammes hårdt af nedskæringerne".

Protest fra humaniora-dekaner

De humanistiske universitetsdekaner har protesteret til Undervisningsministeren mod reduktionerne. Der henvises til, at Åben Uddannelse på humaniora gennem årene har udviklet sig til en række fagligt fornyende tilbud.

Med nedskæringen må man lade billige undervisningsassistenter (uden forskningstid) tage sig af undervisningen. Og det er ikke rimeligt, for tilbuddene skal have samme kvalitet og forskningsbaseret som de ordinære uddannelser, siger dekanerne.

Protest fra samfundsvidenskab

Også fra samfundsvidenskab lyder der stærke protester mod nedskæringerne:

Det er helt uforståeligt, når man med henvisning til det 'arbejdsmarkedsanvendelige' m.m. kan foreslå en reduktion af erhvervsprog (ED)- og erhvervsøkonomi (HD)- taksterne på hhv. 20 pct. for humaniora og på 10 pct. for samfundsvidenskab, har HH- rektorer skrevet i en protest til ministeren.

"Det kan måske være fornuftigt at nedprioritere voksenud-

dannelser, som har et svagt arbejdsmarkeds sigte, men det er jo netop ikke tilfældet her. Vore dimittenter under Åben Uddannelse er højt værdsat på det private og det offentlige arbejdsmarked, og mange af dem får nye jobmuligheder ved at bygge økonomi og erhvervsprog oven på fx tekniske uddannelser", siger rektorerne. "Den foreslåede takstforhøjelse har lidt karakter af, at man rammer en succes. Tiden er snart inde til en ligestilling mellem HD og andre samfundsvidenskabelige uddannelser".

Takster som instrument til konjunkturstyring?

Især på visse humanistiske og samfundsvidenskabelige fag har Åben Uddannelse været en succes, som økonomisk kunne hvile i sig selv. Især i perioden med adgangs begrænsning på daguniversitetet var det en god mulighed for at lærerkorpset kunne tjene penge (årsværk) hjem. Åben Universitet er en god måde at ride finansielle kriser af.

Deciderede professionsfag har ikke haft den store søgning, og politikernes taxameter-nedskæring kan ses som et forsøg på at styre søgningen. Nu er der dog kommet professions-elementer ind i uddannelserne, hvilket på sigt formentlig vil gøre dem til større kvalifikations- (og penge-) maskiner.

"Det er for dårligt, hvis taxametret bliver et konjunkturstyrings instrument for politikere. Det er alt for vigtigt et uddannelsespolitisk område med en bred vifte udenfor det traditionelle 'dag-universitetet'.

Det er en mulighed for befolkningsgrupper, som ellers aldrig ville kunne få chancen for at nærme sig universitetet", siger RUC-tillidsmand Jørgen Vogelius, som selv har været en flitig underviser på Åben Uddannelse. Han undrer sig i øvrigt over, at Socialdemokratiet vil modarbejde tilbud, som fremmer 'livslang uddannelse' ...

TAXAMETER FOR ÅBEN UDDANNELSE 1996-97:

	1996	1997 (ekskl. moms)
HD	13.200	12.000
Samfundsvidenskab	18.300	17.900
Jura, økonomi	18.300	17.900
Psykologi	18.300	17.900
Antropologi	18.300	17.900
Socialrådgiver	18.300	17.900
Humaniora (dansk, historie, filosofi mm)	18.300	17.900
Kunstneriske fag (musik, film, data m.m)	22.400	17.900
Sprog	22.400	17.900
Naturvidenskab	40.700	40.200
Tekniske videnskaber	40.700	40.200

FRATRÆDELSER PÅ LÆRERHØJSKOLEN

– som blev udlagt som fyringer, da der gik politik og presse i sagen. Lederen af evaluering – der blev påskud for sagen – beskylder fagforeningen for medvirken. Tillidsmand siger, at evalueringslederen vasker hænder...

Så kom det, alle havde ventet på: En ledelse bruger en forskningsevaluering til at presse ansatte ud med. Det skete på Danmarks Lærerhøjskole (DLH), da en evaluering og en styregruppe først havde vendt fingeren nedad for nogle fysik/kemi-forskere – og arbejdsgiveren dernæst brugte bedømmelsen til at true de pågældende med firing.

“Det er jo helt ureglementeret og uacceptabelt, når en ledelse skrider til fyringer direkte i kølvandet på en forskningsevaluering. Man må da give de evaluerede en rimelig mulighed for at vise, at de godt kan leve op til de stillede krav; at de kan ændre på en eventuelt kritisk adfærd”, siger tillidsmand Nils Holdgaard Sørensen, som har været med i forløbet.

Fagforeningen gik ind og fik udvirket en ordning med “frivillig fratræden” – og nogle særdeles gunstige fratrædelsesvilkår. Hermed var sagen imidlertid ikke slut: Den fik omfattende dækning i pressen, da Styregruppen bag evalueringen trak sig, fordi man havde evalueret under falske forudsætninger. Samtidig gik flere ud med direkte personangreb på DLH-rector Tom Ploug Olsen. Så var der pludselig en sag, som fik omfattende presedækning.

Det bedste resultat for fagforeningen

“Sagen giver så megen blæst, fordi Lærerhøjskolens ledelse reagerer på evalueringen ved at indkalde 4 medarbejdere til samtaler om afskedigelser. Det er chok for de ansatte, der har været ansat i mange år; at de uden påtåle kan blive fyret.

Bagved ledelsens meget kritiske udspil lå en meget hård evaluering fra et evalueringspanel – som tilmed blev skærpet af Styregruppen bag; de giver udtryk for, at de fire negativt bedømte ‘ikke hører med til miljøet’...”, lyder tillidsmandens vurdering.

Efter den første fyringstrussel gav de 4 mandat til fagforeningen, og det lykkedes at få DLH-rector til at trække direkte fyringer tilbage til fordel for en “mindelig ordning”. Heri ligger, at man vil undgå direkte fyringer til skade for enkeltes videre muligheder på arbejdsmarkedet.

DM opnåede et resultat, som er bedre end overenskomsten normalt giver mulighed for, bedømmer tillidsmanden: Hvis fyringen var blevet indklaget for en voldgift – som var næste konfliktrin, hvis fagforening og arbejdsgiver ikke bliver enige – skulle en opmand afgøre rimeligheden. Men de fyrede kunne maksimalt opnå et halvt års løn som kompensation, og de ville ikke kunne dømmes tilbage i deres gamle arbejde. “Ledelsen kan således betale sig fra en nok så urimelig afskedigelse”, lyder den kyniske sammenfatning.

Styregruppen: Ikke grundlag for fyringer

Styregruppen med formand Jens Peter Jacobsen (OU) valgte at gå af, fordi man havde deltaget i evalueringen på falske forudsætninger: “Vi havde fået at vide, at fagområdet ‘fysik/kemi’ skulle restruktureres. Der skulle bl.a. tilføres området 3,5 mio. kr. – herunder dobbelt så mange medarbejdere som hidtil. For os er firing ingen mulighed, vi kan stille forslag om at omplacere.

På den baggrund lavede vi en anbefaling, hvor 5 medarbejdere skal have nyt stillingsindhold i kursusvirksomheden. Rektors reaktion er, at ville fyre de pågældende med henvisning til de økonomiske forhold...”, siger han.

“Jeg har nok opført mig naivt. Jeg troede, der var tale om et samarbejde mellem Styregruppen og Lærerhøjskolen. Men evalueringen skulle aldrig have været gennemført, hvis vi havde kendt resultatet...”

Styregruppeformanden kalder afskedigelsen for “ekstremt brutal”. De fyringstruede bliver fx

slet ikke gjort bekendt med evalueringsrapporten i sin helhed; de kender således slet ikke anbefalingerne om, at de kan flyttes til andre funktioner!

Styregruppeformanden: Fagforeningen spiller besynderlig rolle

Styregruppeformanden anklager fagforeningen, Dansk Magisterforening, for en “besynderlig medvirken” i afskedigelserne. Han mener, at fra det øjeblik, at fagforeningen blev klar over, at DLH’s rektor havde skjult den fulde ordlyd af Styregruppens anbefaling, skulle man have trukket sig fordi der ikke længere var et grundlag for en afskedigelsesag. “Alligevel fortsætter DM’s forhandlere forhandlingerne for at nå frem til en frivillig aftale om fratræden. Hvad var motiverne hertil? Ønskede de ligesom rektoren også de tre involverede fjernet fra højskolen på grund af uenigheder om læreanstaltens faglige profil”, spørger Styregruppeformanden – som i øvrigt også er medlem af DM.

Tillidsmanden på DLH, Nils Holdgaard Sørensen, svarer, at DM – efter omstændighederne – fik det allerbedste ud af situationen:

“Jeg har svært ved at forstå det på anden måde end at Styregruppeformanden vasker hænder i pressen. Det ser ud som om et mangelfuldt arbejde i Styregruppen skal kompenseres ved anklager mod lærerhøjskolens ledelse og fagforeningen.

Uanset Styregruppens anbefalinger er det faktisk Rektors myndighed at fyre de pågældende medarbejdere – med rette eller urette. Rektor har kendt indstillingerne på forhånd og valgte at sige: enten firing eller frivillige ordninger.

Hvis fagforeningen trækker sig fra forhandlingerne – fx med henvisning til, at rektor ikke har fremlagt den fulde baggrund – så kender vi Rektors svar: Firing på almindelige vilkår; dvs. 6 måneders opsigel-

sesvarsel og 3 måneders fratrædelsesgodtgørelse”, siger Nils Holdgaard Sørensen.

Styregruppeformanden kritiserer DLH’s forskningsstandard

Styregruppeformand J.P. Jacobsen formulerede som styregruppeformand selv evalueringskriterierne. Man skulle sammenligne den danske forskningsindsats med “væsentlige internationale forskningsindsatser”: Er medarbejderne internationalt blandt de førende på feltet?

Vil medarbejderne fortsat være førende, eller kan de forventes at blive det, indenfor de næste 5-10 år? Er medarbejderne produktive?

Styregruppeformanden vil ikke kaldes ‘berøringsangst’, som følge af, at han burde have forudset, at en hård bedømmelse kunne føre til en afskedigelse fra højskolen:

“Styregruppen har lavet en dom, som er lige så hård, som hvis man bedømte resten af DLH’s lærerpersonale! Kriterierne var at man regelmæssigt skulle have offentliggjort bøger eller artikler – med refereeordninger – i internationale sammenhænge. Et studium af DLH’s seneste årsberetninger viser, at rigtig mange af de nuværende vip’ere på DLH ikke opfylder disse kriterier bedre end de tre fyrede medarbejdere...”, siger han og slutter:

“Jeg kan bare konkludere, at de 3 har fulgt en forskningstradition, som er udbredt på DLH...”

Lærerhøjskolens tillidsmanden svarer:

“Det er absurd, at Styregruppeformanden overfører sine egne præmisser på alle fag. Alt skal tilsyneladende måles efter den fagvidenskabelige målestok som gælder for fysik og kemi. Det er de mest internationaliserede fag, hvis evalueringskriterier er artikler i internationale tidsskrifter med refereeordning osv.”

"DEN USYNLIGE MINISTER"

– lød overskriften i en avis. Det ry vil Ole Vig Jensen ikke have siddende på sig

Undervisningsministeren er blevet kritiseret for at være for usynlig og uinteresseret i universitetsområdet og for mere at interessere sig for høj-

teter i vækst", og ingen universitetspolitikere eller rektorer anfægtede den opbremsning af nedskæringer, som er sket under den nuværende regering.

Til konferencen var de centrale universitetspolitikere og administratorer inviteret, og der blev lagt op til bred dialog om universitetsspolitiske emner blandt de 150 deltagere. Mange af rektorerne benyttede da også lejligheden til at vise flaget. De kom på talerstolen på en snor: DTU-rector Hans Peter Jensen spurgte efter lidt klarere udmeldinger fra ministeriet. KU-rector Møllgaard mente ikke, at den danske universitetsverden skulle klage alt for højlydt, hvis man sammenligner med udlandet. AaU-rector Casperen advarede mod den kommende 5 pct.'s omfordelingspulje og Aarhus-rector Lehmann advarede mod krav om for stor ekstern finansiering

Politikerne kræver bachelorer

Undervisningsministeren opregnede forskellige af tidens problemer. Han afviste kritikken af taxametersystemet, men bevægede sig ellers ikke ud på alt for kontroversielle emner. Han brugte dog lejligheden til at understrege det politiske ønske om, at

universiteterne i højere grad skal udvikle "selvstændige og afrundede bachelorforløb".

"Bachelorstudiet skal afspejles stærkere i strategiplaner end det er tilfældet i dag. Uddannelser – og specielt bacheloruddannelserne – skal i

højere grad ses i et livslangt uddannelsesperspektiv. Det stiller i den anden ende krav til universiteternes åben-uddannelse. Det skal være tilbud om at tage en ba-uddannelse for den voksne befolkning, som ikke har haft mulighed for det. Det skal være genopladning af en allerede taget uddannelse. Eller det skal være en videreuddannelse for den mellemuddannede med mulighed for at få en master- eller diplomuddannelse", sagde ministeren.

Autorisere diplom- og mastersuddannelser

Ministeren brugte lejligheden til at præsentere et debatoplæg om et nyt parallelt kompetencsystem for voksenuddannelser. Oplægget anerkender at der er – og skal være – en mangfoldighed i uddannelsessystemet: Alle voksne skal kunne skræddersy deres helt særlige uddannelse.

I dag er der imidlertid en mangfoldighed i uddannelsesstilbuddene, hvor der er brede rammer for hver enkelt institution til at udforme tilbud og give dem navn. Oplægget omtaler nødvendigheden for fælles færdelsesregler, indhold og titler, så man identificere de enkelte niveauer. Hvordan skabes synlighed, så man ved, hvad de enkelte uddannelsesdele består af, og hvilket niveau, de befinder sig på?

Af særlig interesse for universiteterne spurgte oplægget, om det er realistisk / ønskeligt at harmonisere de diplom- og mastersuddannelser, der allerede findes. Der foreslås konkret at der til

– *diplomtitlen* godkendes en række fagretninger, fx de eksisterende HD-uddannelser, dele af lærernes videreuddannelse og diplomuddannelserne på erhvervsskolerne (lederuddannelse m.fl.). Diplomuddannelserne skal have et omfang på 1 årsværk.

– Som *masteruddannelser* kan indplacere de nuværende master-titler (MPA, MPH, MPP m.fl.). Kun forskningsbaserede institutioner kan udbyde masters. Masters vil have et omfang på 1-1,5 årsværk.

Ministeren og direktør Torben Kornbech Rasmussen

skoler og Tvind m.m. For at afkræfte dette image havde Undervisningsministeren indkaldt til universitetspolitisk konference i slutningen af oktober.

Ministeren brugte sit indlæg til at fremhæve sine fortjenester i forlængelse af planen "Universi-

MAGTKONCENTRATION

Forskningsrådenes formænd advarer mod politisk styring af forskningsbevillinger, som der lægges op til af Danmarks Forskningsråd

Strukturforslag fra
Danmarks Forskningsråd

Forslaget tilgodeser ikke de forventninger, forskningsverdenen har til et uafhængigt forskningsrådssystem.

Så kontant lægger de nuværende seks statslige forskningsråd afstand til det forslag om fremtidig rådgivningsstruktur, som Danmarks Forskningsråd (DF) har fremlagt. Overrådet DF foreslår, at de nuværende seks forskningsråd

skæres ned til tre og at medlemstallet skæres ned, at de får en fælles bestyrelse hvis flertal udpeges direkte af forskningsministeren samt at der sker en politisering af bestyrelsen.

DF foreslår, at bestyrelsen skal bestå af tre rådsformænd og af fire medlemmer uden rod i rådgivningssystemet.

Hertil siger formanden for forskningsrådenes formandskollegium, Ebba Nexø: "En bestyrelse, hvor de repræsentative medlemmer for det faglige rådgivningssystem udgør et mindretal, vil let kunne blive domineret af de personer, der ikke har rod i rådgivningssystemet – det vil sige domineret af få personer udnævnt direkte af Forskningsministeren. Sammensætningen af bestyrelsen kan skabe usikkerhed om rådssystemets politiske uafhængighed, og den åbner mulighed for en uhensigtsmæssig magtkoncentration".

Nexø mener, at det er farligt, hvis skiftende og opportunistiske dagsordener får lov at bestemme fordelingen af forskningspenge: "Man kan frygte, at det bliver den hovsa-bestemte forskning, der prioriteres højt.

Det giver en politisk bestemt zig-zag kurs, der ikke er hensigtsmæssig for samfundet som helhed".

Nexø finder det samtidig kritisabelt, at Danmarks Forskningsråds 7 medlemmer skal fordele de penge, som ikke udtrykkeligt er øremærket i finansloven. Men den politiske øremærkning på forhånd er uheldig:

"Forskningsrådene havde forestillet sig, at Danmarks Forskningsråd varetog såvel den overordnede forskningspolitiske rådgivning om bevilling på finansloven som fordeling af de eventuelle midler, der bevilges uden at være øremærkede". Med den foreslåede model risikerer man chauvinistisk interessevaretagelse ved fordeling og slagsmål mellem forskellige (hoved-) områder.

j

FORSKNINGSRÅDENE

Århus sætter foto ind her

Danmarks Forskningsråd fastholder forslag om at sammenlægge forskningsråd for humaniora og samfundsvidenskab

skal sammenlægges, fordi de i forvejen har et stort (fagligt) overlap og fordi der skal være en vis jævnbyrdighed mellem rådene hvad angår de millioner kroner, som de hver får til fordeling.

Alle forskningsråd har markeret skepsis overfor sammenlægningen, men den største modstand kommer fra humaniora og samfundsvidenskab som ikke forstår at de skulle have særlige tværfaglige interesser, samt fra jordbrugsvidenskab/veterinær, som er bange for at blive opslugt af et stort "sundhedsvidenskab".

Det er modsætningsfyldt, at alt imens der er et ønske om integration mellem den veterinære forskning og jordbrugsforskningen, så sender man veterinærområdet ind under det nye sundhedsråd, mens jordbrugsforskningen skal høre under natur og teknik, noterer en indsigelse fra Landbohøjskolen, hvor begge elementer findes side om side.

Underkomiteer

Forslaget indebærer en reduktion i den faglige kompetence

repræsenteret i selve rådet, og at der skal oprettes et underkomite-system. Der skal være kompetence og økonomi til at indhente eksterne bedømmere – peer-reviews.

Hertil siger formanden for forskningsrådenes formandskollegium, dr.med.Ebba Nexø: "Rådgivning og fondsfunktion bliver mere bureaukratisk og uigennemsigtig. Selv om det fortsat er rådene, der formelt skal afgøre fondsansøgninger og afgive faglige råd, vil den faglige kompetence ligge i ad hoc-arbejdsgrupperne. Det vil medføre en tidskrævende sagsgang og en risiko for forvrængning af rådgivning og fondsfunktion. I et sådant system af filter og ad hoc-grupper vil det være svært for brugerne at vide, hvem der giver hvilke råd og hvem der tager hvilke beslutninger".

Administrativt skal hvert forskningsråd have "videnskabelige sekretærer", som skal betjene både forskningsråd og bestyrelse. Et fælles-administrativt sekretariat skal ledes af en direktør, som skal være både "forsk-

ningssagkyndig og have administrativ erfaring".

Radikal modstand

I Folketinget har de radikales forskningspolitiske ordfører E. Gerner Nielsen markeret, at de nuværende forskningsråd fungerer udmærket: "Vi er stærkt skeptiske over for en centralisering af forskning, og færre råd kan betyde centralisering. Det er vigtigt, at vi bevarer en vis decentral beslutningsstruktur, som også giver plads til anarki - og vi er en smule nervøse ved de centraliseringstendenser, der er i Forskningsministeriet" (Information 23.10).

Danmarks Forskningsråd holder en bagdør åben i sin indstilling; man åbner mulighed for flere råd: Om der er 3 eller 4 råd er "af mindre væsentlig betydning, så længe sigtet om en reduktion af det nuværende antal fastholdes. Det mest afgørende element i strukturforslaget er den overordnede model, som er robust over for antallet af råd og rådernes profil", hedder det i forslaget.

j

FOTO: ANDERS BACH

Ebba Nexø

Der bør kun være tre forskningsråd til afløsning af de nuværende seks: de skal hedde natur/teknik, sundhed samt kultur/samfund.

Med den indstilling fastholder Danmarks Forskningsråd det ønske om sammenlægning, som Forskningsministeren måtte skrinlægge sidste år for at overlade det til rådet at komme med sit forslag. Der fremkommer ikke nogen ny argumentation trekvart år efter, at diskussionen sidst var hed. Overforskningsrådet argumenterer med at råd

HOLDNINGSBEARBEJDNING

Den Nationale Forskningsstrategi skuffer dem, som ønsker præcis udpegning af forskningsfelter. Men den kan godt føre til, at fagområder lukkes

"Det er ikke den formulerede strategi, som er det vigtige, når der udformes en national forskningsstrategi. Det vigtige er processen, hvor alle inddrages og hvor der efterhånden opstår en konsensus om målsætningerne. I løbet af

Knud Rindum

Danmarks Forskningsråd består af ni medlemmer fra forskellige hovedområder. Alle er udpeget af forskningsministeren. Rådet skal rådgive politikere og administration.

Rådet har netop offentliggjort Den Nationale Forskningsstrategi (okt. 1996), som er forslag til overordnet ramme – med virkemidler og retningslinier – for Folketingets og Regeringens fastlæggelse af videre delstrategier på de enkelte hovedområder.

Strategien er ikke en udpegning af satsningsområder. Det følger i de enkelte hovedområders delstrategier

den proces får forskningsstederne så at vide, hvad det er, vi vil. Og så får de deres løn for at følge det op. Hvorfor skal de altid smøres for at gøre noget ..."

Der følger ikke nødvendigvis flere penge med, når de politiske, administrative og rådgivende organer i de kommende år udstikker faglige prioriteringer. Sådan svarede Danmarks Forskningsråds formand, Knud Rindum, på spørgsmålet om de incitamenter, som skal tilskynde forskningsstederne til at indgå på strategierne. "Det er ikke hensigten at bruge økonomiske incitamenter som en pisk for at få forskningsverdenen til at gøre det, den ikke vil. Men der skal være incitamenter, der lokker ..."

Forskningsminister Frank Jensen supplerede: "Starten på formuleringen af strategien var måske lidt konfrontorisk, med en TOP-DOWN-frygt i forskningsverdenen. Men der er større tryk i dag, hvor forskningsverdenen har større forståelse for, at det er en BOTTUM-UP-proces og at vi opfatter, at forskningsverdenen har den allervigtigste rolle ..."

Både forskningsministeren og Rindum understregede, at strategien ville føre til omprioritering af eksisterende forskningspenge. Forskningsverdenen må målrette sig og bruge de formulerede strategier som pejlemærker. Og forskningsministeren ville ikke ind i overvejelser om, at alle nye forskningsmidler skal bruges på satsningsfelterne, for det skal ses i sammenhæng med den øvrige

omstillingsproces.

For formanden er Den Nationale Forskningsstrategi – som blev offentliggjort d. 22. okt. – ikke et satsningskatalog, men første led i en løbende bearbejdningsproces. Den praktiske opfølgning af den generelle ramme sker så gennem delstrategier og lokale faglige prioriteringer in-

samlede forskningsmidler, at flytning af de penge ikke er et argument for at omprioritere.

Henstillinger og anbefalinger i stedet for satsningsfelter

Den Nationale Forskningsstrategi er for nogle en skuffelse, fordi den ikke kom med mere præcise (satsnings-) anvisninger. For andre er strategien en glædelig overraskelse, fordi styringsintentionen er så nedtonet. I stedet er den præget af henstillinger / anbefalinger til institutionerne – bortset fra de efterhånden kendte strategier om, at der skal sættes på særligt talentfulde forskere og de fagligt stærkeste forskningsmiljøer. Der skal ske en langt bedre koordineret aktivitet på fakulteter og institutter, som skal udforme årlige

handlingsplaner og budgetter.

Rindum søgte at sælge et budskab, som er hørt før: "Tidligere har forskningsverdenen fået det galt i halsen, når der blev talt om 'videnskabelig relevans og samfundsmæssig nytteværdi', men det må vi til at

vænne os til ...", siger Rindum.

"Det kan godt være, at forventningerne har været for store til en strømlinet strategi. Forskningsrådet har valgt at præsentere nogle virkemidler og retningslinier; det er en generel ramme, som de senere (del-) strategier skal være i sammenhæng med", sagde formanden

Centralstyring med indblanding

Af strategioplægget fremgår, at den centrale styring har sin begrænsning. Når politikerne og administratorerne har formuleret deres målsætninger, skal de afstå fra yderligere styring af forskningen. Så overgår ansvaret til de enkelte universiteter. På det niveau skal der tages stilling til, hvilke overordnede forskningsområder, emner og problemstillinger, der vurderes at være afgørende for den videnskabelige og samfundsmæssige udvikling.

Forskningsfaglig målsætning og prioritering i væsentligt omfang bør ikke underlægges central politisk styring, hed det, hvilket Rindum formulerede således:

"Når pengene er givet, så skal de ikke blande sig mere ..."

jø

De ældre skal ikke verpes ud – men der skal laves

REKRUTTERINGSPOLITIK

Der er en skæv aldersprofil for de fastansatte på universiteterne. Det skyldes de mange ansættelser frem til begyndelsen af 70'erne og efterfølgende stillingsstop. Det er u hensigtsmæssigt for forskningens indhold og fornyelse, at gennemsnitsalderen er for høj. Af Den Nationale Strategi fremgår, at i en elitær forskningskultur skal det – uanset alder – være "de mest talentfulde og lovende forskere, der har de bedste vilkår og muligheder, selv om der nødvendigvis må tages højde for den udvikling, som en forsker gennemgår i løbet af sin karriere", hedder det.

Problemet vil forstærkes, når mange af de fastansatte pensioneres på samme tid (år 2005-problemet). Forsknings og undervisningskontinuitet bringes hermed i fare, noterer strategien,

som dog ikke kommer med nogle løsninger eller anvisninger på, hvordan det løses.

Alle institutioner skal have en personalepolitik, men nu skal de til at have en rekrutteringspolitik, forklarer Knud Rindum. "Det er ikke sådan, at de gamle skal verpes ud. Men institutionerne skal overveje, hvilke opgaver som skal udføres i helheden. Og her må nogle opgaver kunne udføres af de, som ikke forsker. Ældre forskere, der reelt er holdt op med at forske, skal ikke spærre vejen. Pladsen skal overtages af en aktiv ung forsker". Løsninger må være lokale, men de ældre ansatte kan fx have en rolle som lærere i et samfund, hvor livslang uddannelse får stigende betydning, sagde han.

jø

MANGELAGSSYSTEM

Sektorministerierne får stor magt, når der skal prioriteres "delstrategier". Det kan betyde kortsigtet anvendelsesorientering, frygter evalueringsforskere. Og beslutningsprocesserne kan blive uigennemsigte

"Det er en fare, at der vil komme en proces, hvor de elementer i delstrategien, som matcher med de store sektorministeriers interesser, vil blive prioriteret højt. Man kan frygte, at det kan resultere i en udemokratisk og lukket udvælgelsesproces – og dernæst i anvendelsesorientering og kortsigtede prioriteringer", siger evalueringsforskeren Hanne Foss Hansen om den kommende udvælgelse af "delstrategier" i den nationale forskningsstrategi.

Hun siger, at Forskningsministeren er nødt til at udforme sin politik gennem alliancedannelser og det sker via de store sektorministerier for landbrug, energi, arbejde, fiskeri, sociale forhold, sundhed, trafik m.m. Forskningsministeriet har fået "en koordinerende rolle", men uden økonomisk magt, og det gør, at han er nødt til at orientere sig udad med magtfulde parter. Og de findes i sektorministerierne.

Frank Jensen får med den nationale strategi ikke det politiske instrument, som kan skaffe ham indflydelse på forskningsmidlerne i de store sektorministerier og dermed sætte ham ud over rollen som "koordinator". Det problem har ministrene kæmpet med siden Forskningsministeriets etablering. Ved etablering af den nye rådgivningsstruktur med Danmarks Forskningsråd i top-

pen tabte Frank Jensen indflydelse på den front. Ministeren måtte nemlig droppe enhver ambition om at få indflydelse på sektorministerierne. Ved oprettelse af "offentlige forskningsudvalg" under hvert af de tunge ministerier fik sektorministerne formaliseret deres selvstændighed. Det er således fagministerierne, som får det faglige, politiske og budgetmæssige ansvar for bevilningerne til strategisk og anvendelsesorienteret forskning.

Relevans og anvendelsesorientering

Den nationale proces er samtidig ikke koblet med den politiske proces i Folketinget. Den kan leve sit eget liv i forskningsmiljøerne, men denne åbenhed giver dog også mulighed for mere skjulte prioriteringer.

Det næste i trin i den forskningspolitiske proces er identifikationen af "delstrategier". Foss Hansen siger, at "kvalitet og relevans" er pæne plusord, hvis problem er, at de er upræcise. "Spørgsmålet er, hvordan man operationaliserer dem? Hvis sektorministerierne får en central rolle, som magtforholdene kunne tyde på, så bliver det relevans-kriterierne, som kommer øverst og som kommer til at dominere. Og problemet med den form for prioritering er, at når man først har udvalgt ef-

ter relevans er det ikke sikkert, at der er kvalitet eller kompetencer at arbejde med ..."

Hun understreger, at det er svært at forudse, hvilke konkrete magtinteresser, som vil sætte sig igennem i processen, for det er et "mangelagsystem", som er svært at gennemskue.

Fra mål- til ramkestyring

Foss Hansen bedømmer ellers den nationale forskningsstrategi relativt positivt. Det er en ramkestyring og ikke en målstyring. Hvor ministeriet tidligere ville "identificere områder", hvor en langsigtet og intensiv forskningsindsats vil have væsentlig betydning, så er første trin i den nationale strategi nu noget mindre:

"Ambitionerne er tydeligvis nedtonede fra ministeriets første udkast. Man har frafaldet den overordnede tro på planlægningsmodeller, og det er en positiv ting, fordi den respekterer forskningens karakteristika. I firserne troede man jo, at man kunne forudse behovet for ingeniører og humanister og så blev adgangsgrænsningen udformet derefter. Med forskningen er det endnu vanskeligere at planlægge ..."

Strategien er tydeligvis gledet over mod at skitsere rammebetingelser frem for at lægge klare principper for, hvilken forskning, der skal op- eller nedprioriteres.

Åben strategi kan bruges selektivt

"Tankegangen om en masterplan er affivet på det politiske niveau. Men planen kan fortsat godt bruges, for man kan næsten finde hvad som helst i den. Den er blevet et handlingskatalog, der vil stå på hylden i ministerierne ...", siger Foss Hansen.

Den nationale strategi er relativt åben i sine forslag til "virkemidler". Hun er dog nervøs for strategiudvælgelsen vil ske ud fra en målrettet forskning, der er anvendelsesorienteret og med en kortsigtet horisont. Og administrativt ser hun en fare for, at strategirapporter kan tages selektivt frem, når det politiske eller administrative system skal have en begrundelse for bestemte virkemidler – som de så kan sætte administrativt igennem uden om mere demokratiske og gennemsigelige beslutningsforløb.

jØ

KRAV OM MEDFINANSIERING

Danmarks Forskningsråd understreger universiteternes autonomi: Når Folketinget har fastlagt de økonomiske rammer og bevillingsforudsætninger, så skal forskningsansvaret overgå til de enkelte universiteter, som må have en strategi, der er afstemt med den nationale strategi.

Mens man således advarer mod stramme krav, så stiller rådet betingelser om, at universiteterne skal bidrage med en noget-for-noget mekanisme: "Det bør fremmes, at tildeling af eksterne statslige forskningsmidler betinges af institutionel og/eller privat medfinansiering".

Sammenkædningen mellem eksterne midler og intern medfinansiering møder modstand i rektorkredse:

"Der må ikke ske en for stor forskydning væk fra basisfinansiering over mod program- eller strategi-midler. Det er faktisk sådan, at universitetet allerede i dag er nødt til at afsætte penge til 'fødselshjælp' for at tiltrække eksterne midler. Det skal bemærkes, at disse penge skal hentes ud af de

almindelige basismidler, dvs. fx fra undervisningen. Spørgsmålet bliver så, om man kan opretholde undervisningskompetencer, som også kræves af os ...", siger KVL-rector Bent Schmidt Nielsen, der stiller spørgsmål ved universitetets autonomi i den proces.

Hertil replicerer Knud Rindum: "Forskningsstederne har jo også en frihed til at sige nej til eksterne midler! Når man skal overveje at tage imod penge til en strategisk indsats, fx fra forskningsråd eller fonde, så er det en vigtig overvejelse, hvor meget man selv prioriterer området – og om man vil indskyde egne penge".

KVL-rectoren: "Det lyder jo meget rigtigt, at man kan sige nej til en forsker, som har hentet en millionbevilling ude i byen – fordi der mangler penge, plads eller faciliteter fra det interne budget til at opfylde nogle følge-krav. Men man bliver altså ikke en populær leder på at sige nej ...".

jØ

HESTEVÆDDELØB

Hvem kommer først med salgsbare "delstrategier"?

Fagområderne skal i de kommende år ind i en rullende proces med udformning af delstrategier. Det siges ikke direkte, men de fagområder, som hurtigt kan formulere sine strategier står sig godt i konkurrencen med andre.

Den nationale strategi fremlægger nemlig ikke en gennemsigtig og entydig politisk proces, som skal prioritere mellem delstrategierne. Det betyder – alt andet lige – at der er lagt op til et hestevæddeløb. Den erkendelse tilskyndede i forsommeren fx OU-rector Henrik Tvarnø til at give humaniora en opsang, for så længe humaniora nølede med at formulere strategier var det andre hovedområder, som ville komme først

til strategimidlerne.

Det er Forskningsministeriet – i samarbejde med det rådgivende system – der tager initiativ til disse delstrategier.

Regeringen godkendte allerede delstrategi for jordbrugsforskning i 1995, ligesom der ligger forslag til delstrategier for henholdsvis miljø- og energiforskning samt sundhedsforskning. Og der er pt. arbejde i gang med at udforme delstrategier for henholdsvis fiskeriforskning og IT-forskning.

Danmarks Forskningsråd har selv tre bud på egnede satsningsområder: Materialeforskning, bioteknologisk forskning samt kostbart videnskabeligt udstyr.

jØ

REKTORER ER UENIGE OM KAPLØB OM FORSIKRINGSPENGE

KU-rector Kjeld Møllgård sagde ja til at blive formand for det særudvalg, som skal udforme de (standardiserede) indrappinger og vurderingskriterier, der bl.a. skal danne basis for "kvalitativ forskningsbudgettering". Møllgård indvilgede i formandskabet **uden** at have drøftet opfordringen med kolleger i Rektorkollegiet, som nu stiller med sine kandidater til det samme udvalg.

I følge UNIVERSITETS-AVISEN forsvarer Møllgård sin indtræden: "Der er lagt op til kamp, især mellem de 'forskningstunge' universiteter og fx handelshøjskolerne. Men jeg valgte at sige ja til at blive formand, fordi det er bedre at være med, hvor beslutningerne træffes,

Tror alle universiteter, at de vil vinde på ministeriets forslag om en femprocents omfordelingspulje? Der er forskellige holdninger til kriterierne for bedømmelse af 'forskningskvalitet' m.m.

KU-rector er tyvstartet

selv om det selvfølgelig bagefter er nemmest at sidde på sidelinien og kritisere resultatet".

Femprocents-puljen skal bl.a. omfordeles efter en vurdering af forskningens kvalitet. Kvalitetsvurderingen, som har gyldighed i en 4 års periode, skal udarbejdes gennem *nøgletal* om forskningsaktiviteten, bl.a. en beskrivelse af en række kvantitative forskningsindikatorer i standardiseret form. Der skal samtidig ske en *faglig vurdering* af udvalgte områder, der skal beskrives kvalitativt og kvantitativt. Særudvalget skal stille forslag til rapporteringsform og vurderingskriterier.

Holdningerne til kriterierne for fem-procents omfordelingen er forskellige i rektorforsamlingen. KU's rektor er kendt for sine ambitioner – formuleret ved tiltrædelsen i en Politikkronik – om at KU skal være det danske eliteuniversitet. Og KU har samtidig nogle store forskningstunge institutioner (fx på medicin og naturvidenskab) med gode muligheder for at formulere strategier og tiltrække

eksterne forskningsmidler – og dermed stå sig godt i konkurrencen med de andre institutioner.

Også nogle af de mindre universiteter ser positive elementer i en omfordeling gennem konkurrence. De har traditionelt en mindre forskningsmulighed, fordi undervisningen udgør en større forpligtelse end forskningen sammenlignet med de gamle universiteter. 5 procentpuljen ses som en mulighed for at få rettet op på uligheden for RUC og AaU.

Camoufleret

Der er dog også modstand imod kriterierne for omfordelingspuljen. Noget af modstanden går på, at det nemt bliver alt for uigennemskueligt: Universiteterne skal konkurrere på kriterier, som er svære at operationalisere og som man derfor ikke kender! Aarhus-rector Henning Lehmann er modstander mod evalueringens form, hvor evalueringer af (selv-) udvalgte forskningsfelter på de enkelte universiteter skal danne basis for nyfordeling: "Man vil sammenligne og stan-

dardisere ret så usammenlignelige størrelser fra forskellige felter af den faglige flade. Jeg finder den skitserede form for evaluering meningsløs".

Også OU-rector Henrik Tvarnø talte om faren ved fordelingskriterierne på OU's jubilæumsfest.

Og selv inden for KU's egne fakulteter er der stor skepsis. Humaniora-dekan John Kuhlmann Madsen kalder hele hele modellen for "camoufleret omfordelingspolitik", og han mener, at det er næsten umuligt at lave klare og gennemskuelige kvalitetsmål: "Det er ikke nok at tælle publikationer; vi må kræve at publikationerne bliver læst og vurderet".

Omfordelingspuljen har således allerede inden den realiseres skabt splittelse, konstaterer en forskningsadministrator: "Hvis alle tror, de kan blive vindere i omfordelingen, så splittes universitetsverdenen og vi skaber en situation, hvor spillerummet bliver stort for en ministeriel eller politisk indgriben. Og så taber alle universiteterne ...".

JØ

MATTHÆUS-EFFEKTEN – IGEN, IGEN

Der er skævhed i systemet, når eksterne forskningspenge udløser belønning.

Det vil belønne bestemte fag

Den, som har, skal mere gives ...

Sådan bliver princippet, hvis omfordelings-forslaget indebærer, at evnen til at hente penge ude i byen skal belønnes af kvalitetspenge-puljen. 20 mio. (ud af de 100) skal fordeles efter det princip.

"Problemet er, at der ikke er lige konkurrence, når det drejer sig om at tiltrække eksterne forskningsmidler. For det første har de naturvidenskabelige og sundhedsvidenskabelige fag – alt andet lige – mange flere eksterne midler at søge end de humanistiske fag. For det andet er der ikke lige konkurrence mellem institutionerne. Nogle fonde har

en tendens til at favorisere lokale universiteter, når de uddeler forskningsmidler", siger humaniora-dekan **Kuhlmann Madsen** fra KU.

Også evalueringsforsker Hanne **Foss Hansen** er stærkt kritisk over for modellen, som blev introduceret i Undervisningsministerens plan "Universiteter i vækst". At bruge størrelsen af de eksterne midler som kriterium er hverken en enkel en retfærdig måde at fordele penge på, mener hun, som har set på et par af konsekvenserne.

Er det fx hensigtsmæssigt at overføre de prioriteringer, som ligger i EU's programprofil til de danske basismidler?

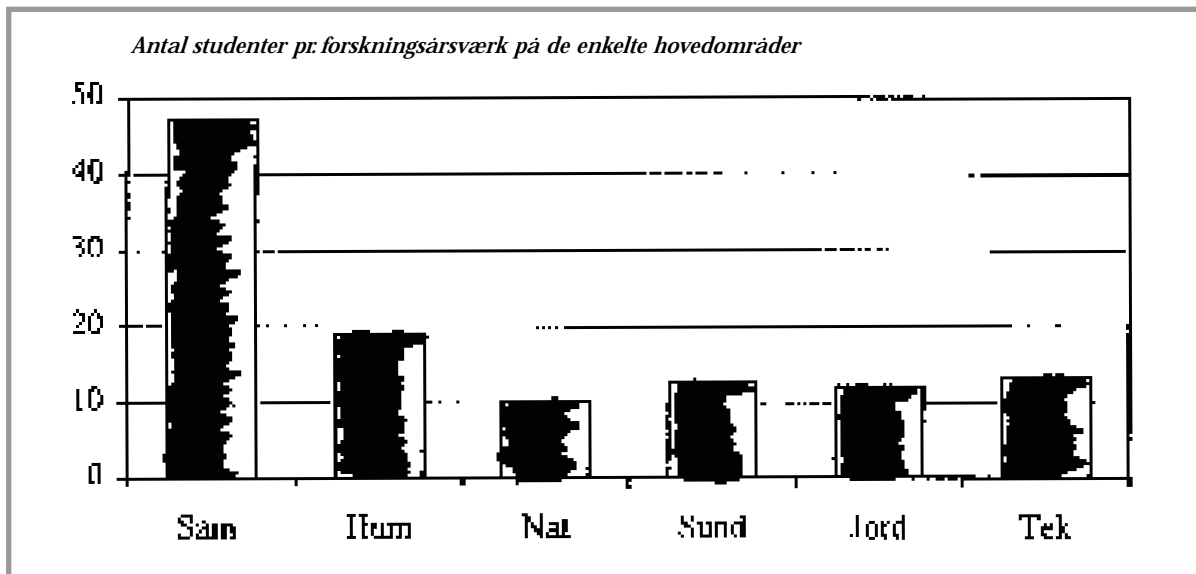
"Områder, som er stærke – og med ressourcerigelige erhvervs-praksis- eller andre aftagerinteresser – belønnes. Og områder med store offentlige bevillinger i form af strategiske programmidler o.lign. belønnes dobbelt. Historiske og institutionelle forskelle mellem fagområder og institutioner vil således afspejles i fordelingen af basismidler ...", konstaterer Foss Hansen. Hun nævner lægevidenskabens mange fondsmidler som noget, der vil udløse ekstra midler til de forskningsområde, og Århus Universitets forskningsfond som noget, der vil begunstige Århus Universitet.

Ministeriet har tidligere

markeret, at man er opmærksom på, at hovedområderne har vidt forskellige muligheder for at tiltrække eksterne forskningsmidler: Konkurrencen fremmer nemlig den forskningsmæssige fornyelse og incitamentet til samarbejde med andre, lyder ræsonnementet.

"Ministeriet betragter det imidlertid som et tegn på kvalitet og samfundsrelevans, hvis institutionerne opnår betydelige eksterne bevillinger, hvor dette er muligt, da disse ofte opnås i konkurrence med andre forskningsmiljøer", hed det i ministerens plan.

JØ

I stedet for den almindelige student/lærer -ratio har rapporten stillet et mål op for forskningsmulighederne: student / forskningsårsværk. Det viser, at samfundsvidenskab har knap 50 studerende pr forsker, mens naturvidenskab omvendt har 10 studenter pr forsker

SELVBESKRIVELSE

- af samfundsvidenskaberne fortæller om alt for få forskningsårsværk og om problematisk programforskning

hvilket omfang skal centralt definerede forskningsprogrammer fortsat ekspandere? Sådan spørger et centralt afsnit i en selvbeskrivelse af det samfundsvidenskabelige fagområde, som forskningsrådet har fået udarbejdet til brug for den nationale forskningsstrategi.

I rapporten opregnes lakonisk den forskning, som findes på de forskellige fag og faggrupper – og rapporten kan læses som et *forskningskatalog* for såvel universitet som sektorforskning på området. Som en grundlæggende præmis prøver man at opregne samfundsvidenskabernes rolle som andet end instrumentel – tjenende økonomisk vækst og som et appendiks til den teknologiske udvikling. Videnskaberne er også en kommentar eller en kritik af den herskende samfundsorden.

Rapporten kritiserer betingelserne for samfundsforskningen. Samfundsvidenskab har alt for få "frie" forskningsårsværk (se tabel ovenfor); samfundsvidenskab har mere end 1/3 af alle universitetsstuderende, men kun knap 15 pct. af forskningsårsværkene. Den eksterne finansiering er

steget fra 6 pct. i 1982 til 23 pct. i 1993. Men samfundsvidenskab (og humaniora) har svært ved at tiltrække penge fra de centralt formulerede "strategiske forskningsprogrammer). For at få penge må man affinde sig til at være appendiks til de hovedsageligt naturvidenskabeligt/teknisk definerede problemstillinger. Programforskningens fylder mere og mere, og har tendens til at fortrænge grundforskningen.

Programmidlerne indebærer ofte en binding, også af metode og af forskningens organisering. Og programforskningen styres ofte af de politisk-administrative behov (for udredninger og løsningsmodeller), hvilket ofte medfører en temmelig detaljeret beskrivelse af forskningsprogrammet samt en fastlåsning heraf. "Det er derfor ofte særdeles vanskeligt at give den faglige rådgivning en plads, der sikrer den bedste faglige formulering og administration af programmet", hedder det.

Rapporten kommer her ikke nærmere ind på den konflikt, der ligger mellem universitetsinstitutioner og sektorforskningen, hvor sektorforskningen ofte er

bedre indrettet på at påtage sig programopgaver.

For at opretholde den frie grundforskning understreges nødvendigheden af et tostrengt finansieringssystem med programmidler og forskningsrådets ubundne fondsfunktion.

I rapporten er der også et afsnit om tværvideenskabelighed. Og apropos forskningsministerens planer om – med "tværvideenskab" som argumentation – at sammenlægge humaniora og samfundsvidenskab til et forskningsråd fortæller en figur, at samfundsvidenskab nok har grænseflader med humaniora, men den har det så sandelig også med sundhedsvidenskab (socialpolitik, arbejdsmiljø m.m.), naturvidenskab (miljøregulering og -økonomi, byplanlægning m.m.) samt teknisk videnskab (teknologistyring og ledelse, informatik m.m.). ■

Henviisning:

Forskning i Samfundsvidenskab (Forskningsministeriet, oktober 1996)

PH.D.'ERE MED LØNMODTAGERSTATUS

– men løsning af det problem kan skabe problemer på andre områder ...

Så skulle det være ganske vist og tæt på: Finansministeriet har forhandlet med AC om et cirkulære, der giver ph.d.-stipendiater "lønmotagerstatus".

Undervisningsministeriet – som deltog i forhandlingerne – har hidtil blokeret for en løsning, fordi studenter-status'en passede bedre til Ole Vigs ideer om niveauopdeling: Det understreger institutionernes uddannelsesforpligtelse, har den stædige begrundelse lydt.

Og så er der et økonomisk problem, som godt kan blive et kildent spørgsmål for AC. Lønmotagerstatus er dyrere (med

anciennitet og pension), og hvordan skal det finansieres? Ministerierne har hidtil signaleret, at det ikke er deres bord.

AC – med formand Søren Vang Rasmussen i spidsen – har hidtil forestået forhandlingerne for fagforeningerne og kan blive stillet overfor nogle penible modkrav om at medvirke til at finansiere en ændring.

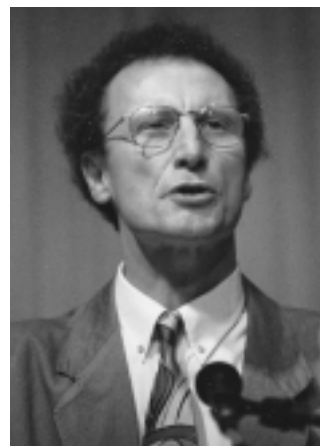
UNIVERSITETSLÆREREN har forgæves søgt at få en kommentar fra AC-formand Vang Rasmussen, som allerede i foråret lovede en løsning til de meget kritiske ph.d.-studenter:

"Ph.d.-reformen er en hybrid. Det vidste vi godt fra

starten, men vi havde tillid til, at vi i en god dansk tradition kunne løse problemer i den positive ånd, som aftalen er indgået i.

Men sådan gik det ikke, og derfor må vi her og nu – efter at det ene problem har afløst det andet – have gennemført 'lønmotagerstatus'. Løsningen findes inden midten af 1996, for ellers risikerer vi, at det pludselig bliver problemer, som skal kædes sammen med de næste OK-forhandlinger i 1997 ..."

Vang Rasmussen havde imidlertid ikke regnet med Undervisningsministeriets stædighed.

AC formand Søren Vang har problemer

Såfremt ministerierne ikke indvilger i at medfinansiere, bliver AC fanget af, at en løsning afhænger af, at man betaler med at give køb på andre AC-krav ved de kommende OK-forhandlinger. Ph.d.'eren risikerer nok engang at blive brik i et større puslespil.

Den nuværende ph.d.-ordning er opsagt pr. 31. marts 1997, og den nye ordning skulle således gælde fra dagen efter. ■

FYRINGER TRUER PÅ KU-NATURVIDENSKAB

Underskud i 1995 og 1996 – og et nyt truer også næste år: Fakultetet har dog foreløbig ikke reduceret sin faglige udviklingsplan

Hvis der ikke sker en umiddelbar forbedring af fakultetets økonomiske situation i de næste 3 år sker der lærerfyringer. Faste lærere med forskningstid må erstattes af undervisningsassistenter og andre løse lærere med den konsekvens, at andelen af forskningsbaseret undervisning til falde.

Sådan lyder alarmen fra KU's naturvidenskabelige fakultet. I 1995 var det reelle driftsunderskud knap 10 mio. kr. i 1996 forventes det at underskuddet bliver 20 mio. kr. på grund af uventet store lønstigninger og en svag udvikling i taxameterindtægterne (STÅ'er som følge af studenter gennemførelse af eksamen). Og næste år truer et nyt underskud på hele 30 mio. kr., hvis man fastholder de nuværende rammer.

Problemerne stammer fra bestemte dele af fakultetets fag. De tre "tunge fag" – mate-

matik, fysik og kemi – har problemer med studenterrekrutteringen. "Overfor de fag har vi nogle særlige forpligtelser og har iværksat særlige aktiviteter, der efter vores mening gør det forkert at reducere antallet af VIP-stillinger

fået tilført ekstra stillinger på grund af et ekstra-optag på biologi m.m. Og man har også fulgt evalueringens anbefalinger på matematik-økonomi ved at oprette flere faste stillinger med forskningsforpligtelse.

Der skal også ske en intern omfordeling mellem fakulteterne, sådan at nogle af de 'rige' fakulteter, naturvidenskab og medicin, må aflevere nogle af deres forskningsbevillinger til genopretning af de hårdt trængte fakulteter, samfundsvidenskab og jura.

KU-rector Møllgård (Information 7.10)

her og nu – selv om antallet af nyoptagne studerende kunne betinge det ...", fortæller dekanen. Fysik blev reorganiseret i 1993, hvor det blev aftalt at holde faget på et uændret årsværkstal indtil 1997 for at sikre fornyelse og udjævning af en ekstremt skæv aldersspukkel. Kemi har

Et andet komplicerende forhold – som skal ses som led i fornyelsesprocessen – er, at fakultetet har udnyttet tildelingen af 18 ekstra professor-normeringer. Nogle stillinger er allerede besat, andre under besættelse. "Mere end halvdelen af de nye professorater bliver besat udefra, hvilket koster

ekstra stillinger: Ved ny-udnævnelser søger vi altid at have en stilling at tilføre fagområdet, så der kan ansættes en ekstra adjunkt eller lektor. Når du får en ny professor – en stor kanon – udefra, så stiller de krav om ressourcer til deres forskningsfelt. Derfor må man – inden for rammen – have plads til andre stillinger: Herudover øremærker vi ph.d.-stipendier til fagområdet. Men alt det ekstra skal finansieres af rammen", slutter Jeppesen.

Intern KU-strid om omfordeling

Med universiteternes selvstyre er det også blevet op til konsistorium at omfordele penge mellem fakulteterne – hvor den konflikt tidligere blev løst af sig selv, fordi de enkelte fakulteters bevillinger blev fastlagt i ministeriet.

Og rektor for KU har fornyligt sagt, at der skal føres penge fra de rige til de fattige – fra naturvidenskab til samfundsvidenskab – så det er usandsynligt, at naturvidenskab får underskuddet dækket herfra – selv om KU har en to-cifret million-opsparing ...

Jø

ANTI-ØKONOMISKE
INTELLEKTUELLE

Hvorfor fremhæver aviser og magasiner de forkerte akademiske pointer, spørger økonomen Paul Krugman. En del af svaret er, at litterært orienterede intellektuelle er fjendtligt indstillede over for økonomer ...

I sensommeren 1992 modtog jeg korrekturen på en artikel, jeg havde skrevet til et liberalt, intellektuelt orienteret amerikansk tidsskrift. Jeg indtelefonerede nogle få rettelselser, hvoraf kun den ene var af særlig vigtig karakter. Redaktøren ændrer jo altid titlen – og den nye var da også mere iøjnefaldende end det noget uinspirerede forslag, jeg selv var kommet med. Til gengæld blev jeg forfærdet over den undertitel, som redaktøren havde indskudt, og som efter min mening var fuldstændig malplaceret i en letfattelig artikel, der tydeligvis var populistisk i sine implikationer. Jeg tryglede ham om at sløjfe undertitlen, men da artiklen endelig blev bragt, var den der stadig: "At dekonstruere kontroversen om indkomstfordelingen".

"*At dekonstruere*"? Hvordan kunne en redaktør – som i øvrigt ellers betragter sig selv som en forkæmper for almindelige amerikanske lønmodtagere – insistere på at anvende et modeord, som de fleste ikke forstår, og som de fleste andre finder fremmedgørende? Gik han dermed ikke sine – og mine – politiske modstanderes ærinde, helt uprovokeret? Jeg fattede ikke noget som helst. Men nu tror jeg, at jeg har forstået hans motiver – og jeg tror, at denne øjensynligt banale tildragelse kan give indsigt i en skjult konflikt, som ligger bag mange af de forvirringer, der forplumrer den offentlige debat om økonomi.

Hver eneste økonom, der vover sig væk fra den akademiske verden, må vænne sig til at blive udsat for en del kritik. Noget af kritikken kommer fra folk med stærke politiske overbevisninger, som de ikke ønsker skal drages i tvivl; andet kommer fra folk, der vil have mere fra økonomerne, end de er i stand til at levere – nemme løsninger på vanskelige problemer, nøjagtige forudberegninger af det, der i grunden slet ikke lader sig forudberegne, osv. Imidlertid er jeg efterhånden nået frem til den erkendelse, at der findes en yderligere årsag til, at visse mennesker, nemlig de litterært orienterede intellektuelle, er fjendtligt indstillede over for økonomer. Deres fjendtlig-

hed er ikke så meget politisk, som den er kulturel.

Min pointe er i forvejen velkendt: at vores samfund endnu er splittet mellem C.P. Snows to kulturer. Sagt på en anden måde, foregår der en stadig kamp mellem *to opfattelser af, hvad det vil sige at være intellektuel*. Den ene kultur er humanistisk og litterær, den anden er matematisk og videnskabelig. Jeg tror nu, at redaktøren af min artikel måske ubevidst har anvendt den kritiske teoris sprog som en måde, hvorpå han kunne markere sit ståsted i den kamp; hans budskab var i virkelighed som følger: Det kan godt være, jeg skriver om kvantitative ting som BNP og realløn, men i grunden er jeg litterært indstillet.

I ovennævnte tilfælde var de skader, som kulturkrigen medførte, ubetydelige – efter al sandsynlighed mistede jeg kun nogle få læsere. Men jeg er blevet overbevist om, at spændet mellem de to typer intellektuelle – dem, der føler sig hjemme med en mere eller mindre matematisk tilgang til verden, og dem, der ikke gør det – er en stærkt medvirkende, om end skjult, årsag til, at den offentlige debat om en lang række spørgsmål til stadighed forplumres og forvirres.

På en måde kan økonomi betragtes som humaniora. Ligesom historie eller sociologi omhandler det mennesket og dets handlinger, hvorfor det også er noget, som mange humanister interesserer sig for. Som fag derimod står økonomi solidt placeret på den matematiske side af det store skel, og det er da også et fag, hvor ideer normalt udtrykkes i form af matematiske modeller. Det betyder, at humanister, selv i det tilfælde, at de nærer stor interesse for økonomiske spørgsmål, generelt modsætter sig økonomernes udsagn, hvis de ikke ligefrem finder dem uforståelige. Og da sådanne humanister ikke er fortrolige med den måde, økonomerne tænker på, foretrækker de systematisk økonomiske tanker og tænkere, som de fleste økonomer af gode grunde ikke vil beskæftige sig seriøst med.

Resultatet er en *total fordrejning af den brede offentlige debat om økonomi* – en debat,

som i det store og hele foregår via publikationer redigeret af folk, som er – eller gerne ville være – litterære intellektuelle: kendsgerninger og ideer, som forskningen har bevist og bekræftet, og som stort set er hævet over enhver tvivl, afvises eller ignoreres; hvorimod synspunkter, der simpelthen er forfejlede, men som appellerer til en litterær tankegang, stædigt bliver ved med at cirkulere. Og samme forfejlede synspunkter former ligefrem debatten om den økonomiske politik.

Tag for eksempel *Atlantic Monthly* – et af USA's mest indflydelsesrige intellektuelle tidsskrifter, som desuden bringer flere artikler om økonomiske spørgsmål end de fleste af sine rivaler. Jeg lavede for kort tid siden en hurtig gennemgang af artiklerne i netop dette tidsskrift fra midten af 1993 til dato. I den periode blev der efter min beregning bragt 16 artikler, som hovedsagelig omhandlede økonomi, hvad der svarer til ca. en hver anden måned. Heraf handlede de otte om international handel – en overraskende stor andel for USA, hvor importen kun udgør 13 procent af den nationale indkomst. Hver eneste af disse otte artikler – og størstedelen af de andre – gav udtryk for synspunkter, som ingen seriøs forsker kunne finde på at forfægte, og helt åbenlyst tilsværte økonomi som fag i det hele taget. En sådan statistik afspejler ganske vist redaktionens personlige holdninger, men en lignende fjendtlig indstilling til faget økonomi præger også en lang række andre publikationer.

Indsigelsen kan selvfølgelig lyde, at en sådan fjendtlighed i stedet for at være udtryk for formodning hos de intellektuelle måske snarere er et tegn på deres indsigt. Det kan således tænkes, at *økonomi vitterlig er et "tabt fag"*, og at *de litterært orienterede intellektuelle bare har været kloge nok til at indse det*. En sådan forklaring holder imidlertid ikke til nærmere undersøgelse; kigger man nærmere på de emner, hvor der er divergens i synspunkterne hos henholdsvis økonomerne og de økonomiske tænkere, som litteraturerne foretrækker, opdager man,

at oppositionen mod den økonomiske ortodoksi baserer sig ikke på ræsonneret kritik, men på manglende forståelse af grundlæggende begreber.

Ingen steder ses det tydeligere end i debatten om international handel. Frihandelen er et begreb, som de intellektuelle elsker at hade. Som tidligere bemærket, har *Atlantic Monthly* viet halvdelen af sine artikler om økonomiske emner til international handel – en langt højere andel end emnet egentlig berettiger til, hvis man ser på dets relative betydning. I samtlige artikler konkluderer man uden undtagelse, at økonomernes forfægtelse af frihandelen er forfejlet. Lignende angreb på gängse synspunkter om handelsspørgsmålet er blevet bragt i stort set hvert eneste intellektuelt tidsskrift i den engelsksprogede verden.

Hvad er det ved de mest accepterede økonomiske synspunkter om international handel, der giver anledning til en sådan fjendtlighed? Det kan ikke være, at disse synspunkter er udpræget tåbelige: den moderne teori om international handel er om ikke andet nuanceret, ligesom den er af fornem intellektuel afstamning (David Hume, John Stuart Mill).

Det kan heller ikke skyldes, at den gängse handelsteori er overdogmatisk; tværtimod har økonomer for længst erkendt, at der på en række punkter skal tages forbehold for de klassiske argumenter for frihandelen. Så hvorfor betoner man ikke disse forbehold i stedet for at rette angreb mod hele den intellektuelle struktur, der er bygget op gennem de sidste to hundrede år?

Svaret er efter min mening, at *de litterære ikke bryder sig om den gängse økonomiske handelsanalyse*, fordi den nødvendigvis får udtryk på et sprog, de hverken forstår eller har lyst til at forstå. For den, som er fortrolig med selv den mest grundlæggende matematiske tænkning, kan den klassiske analyse af international handel, sådan som den blev udviklet af John Stuart Mill, forekomme nærmest banal i sin enkelhed. Men at formidle analysen uden matematikken – at redegøre for den grundlæggende historie udelukkende

på et letfatteligt dagligspråk – er næsten umuligt, hvad syv generationer af økonomer også kan bevidne.

Men hvor enkle de end er, viser det sig, at de grundlæggende begreber i analysen af international handel er lige så utilgængelige for den anti-matematiske intellektuelle som de tilsvarende begreber i kvantemekanikken. Hvilket er grunden til, at de selvsamme ideer, som for de fleste økonomer forekommer klare, smukke og uimodståelige, for mange højt begavede mennesker ligner det rene volapyk.

Omvendt kan ideer, som økonomerne finder åbenlyst absurde, forekomme plausible for mange andre intellektuelle. Eeks. har enhver økonom, der fik fat i et eksemplar af Sir James Goldsmiths manifesto *The Trap* – et værk, der har fået opmærksomhed i op til flere tidsskrifter og aviser – ret hurtigt opdaget, at Goldsmiths ideer om verdensøkonomien ikke blot er tvivlsomme, men identiske med de selvsamme klassiske forvirringer, som har været udgangspunkt for i tusindvis af stopprøver rundt omkring på de højere læreanstalter.

Min sidste pointe består i den bemærkelsesværdige måde, hvorpå fjendtligheden hos de humanistisk orienterede intellektuelle over for økonomi som fag til syvende og sidst har ydet hjælp og støtte til højrefløjen. For Goldsmith er ikke nogen helt almindelig milliardær og forfatter; han er også en førende skikkelse i en politisk bevægelse, som nu er begyndt at

Paul Krugman er professor i økonomi ved Stanford University

spille med musklerne på begge sider af Atlanten. Nu findes der en helt *ny type højreradikal*, som blander barsk socialkonservatisme med protektionisme og nativism. Og hvor stammer denne ideologi fra?

For nogle måneder siden, da Pat Buchanan i første omgang fik succes ved republikanernes kandidatvalg og dermed helt og pippet fra USA's politiske kommentatorer, spurgte Wall Street

Journal ham om, hvorfra han hentede sine ideer. I betragtning af den krigeriske populisme, kampagnen byggede på, kunne man måske godt have forventet, at Buchanan havde afvist enhver form for intellektuel påvirkning og i stedet havde insisteret på, at han blot talte for den almindelige sunde fornuft. Imidlertid valgte han at belægge sine synspunkter med en lang række intellektuelle henvisninger – ikke

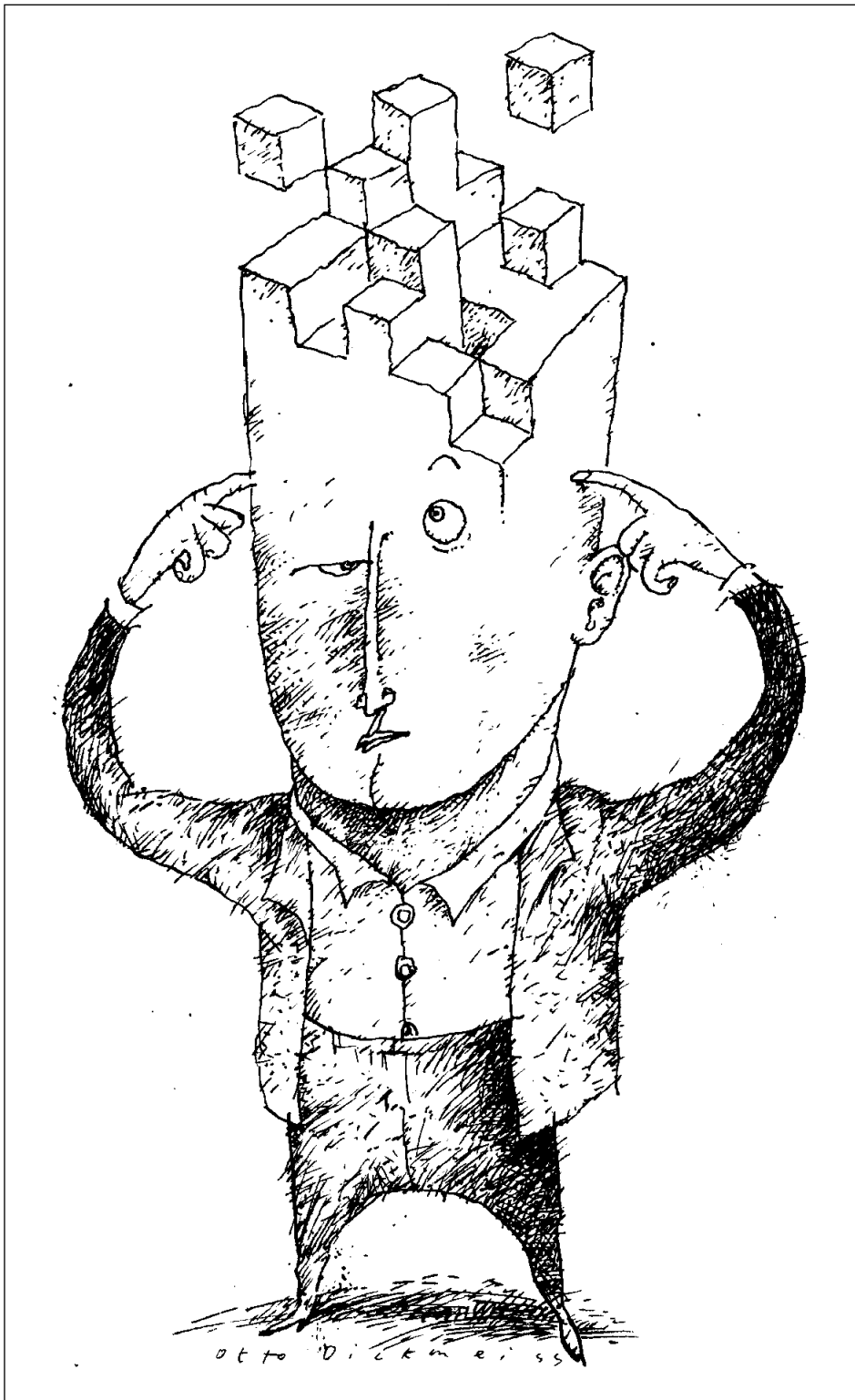
kun til moderne forfattere som Goldsmith, men også til en række forgængere fra det 19. århundrede. Især henviste han til Friedrich Lists protektionistiske doktriner.

Hvordan kan det lade sig gøre, at en amerikansk populist ved slutningen af det 20. århundrede går hen og bliver en discipel af en forvirret tysk økonom fra begyndelsen af 1800-tallet? Svaret er, at Buchanan ikke har været helt alene om at opdage List; han blev ført derhen af bøger og artikler forfattet af James Fellows, som ganske rigtigt er *Atlantic Monthlys* redaktør i Washington, og som i de senere år har arbejdet ihærdigt for at få List ophøjet til ikon, en slags anti-Adam Smith. Det korte af det lange er, at man her har et eksempel på, *hvordan en litterært orienteret intellektuel i kraft af sin fjendtlighed over for konventionel økonomisk videnskab har bidraget til at give intellektuel glans til ideer, som enhver dannet borger med det samme burde*

kunne indse var nonsens.

Det ville være tåbeligt at bilde sig ind, at vi kan gøre en ende på krigen mellem de to kulturer – konflikten har jo trods alt raset i mere end to hundrede år. Men det burde være muligt at gøre folk opmærksomme på, hvad der sker og få dem til at indse, at de negative ting, som de intellektuelle siger om økonomi, måske har mere med kultur og stil at gøre end med indhold. ■

*Oversættelse:
Martin Aitken*

SKÆVE TAKSAMETRE

“Sætserne er alt for vilkårlige, hvis man sammenligner fag og hovedområder. Det er påfaldende, at et område som fx fremmedsprog – som kræver megen vejledning, opgaveretning og kostbart computerudstyr samt servicering heraf – får et taxametertilskud, som kun er det halve af, hvad der gives til tekniske og naturvidenskabelige kurser. Denne forskel har på ingen måde bund i de faktiske omkostninger”.

AaU-dekan Ole Prehn

Humaniora og samfundvidenskab er i bund, dyrlægerne i top, når uddannelserne får stykpris pr. student, der består en eksamen. KVL's uddannelser (ekskl. dyrlæge) har fået en 22 pct.'s stigning i taxametre inden for de sidste 4 år. Omvendt har biologi og kemi fået deres tilskud reduceret med 14 pct.

Ellers er billedet, at humaniora og samfundsvidenskab har oplevet en mindre stigning, men det er ud fra et lavt niveau. Naturvidenskaberne får nemlig betydeligt mere, når studenterne består eksamen.

De våde fag og de tørre

Man kan ikke finde nogen særskildt begrundelse for de store forskelle i selve finansloven. Det er simpelt hen traditionsbestemt, og man skal helt tilbage i ministeriet takstkatolog (af 3. maj 1993) for at finde noget, der ligner begrundelser.

Her fremlagde man “ud fra de kendte produktivitetskrav” en prislister for, hvad ministeriet vurderede, at det kostede

at undervise studenter på forskellige fag. Ud over tradition har bl.a. graden af forelæsninger eller småholdsundervisning, færdighedsundervisning samt ikke mindst laboratorieforsøg betydet noget.

skyldes det, at de er “præget af forelæsninger og selvstudium og følgelig er relativt billige”.

Når nogle sprogfag fik 23.000-29.000 kr. skyldes det, at de har elementer af færdighedsundervisning.

På naturvidenskaberne fik fag “uden væsentlige elementer af laboratorieundervisning” 38.-43.000 kr. Fag med “tørre laboratorier” (fx datalogi og fysik) fik mere, mens fag med “våde laboratorier (kemi og biologi) toppede.

Endelig argumenteredes for *dyrlægernes* topscorer, fordi undervisningen foregår på Landbohøjskolen dyrehospital, som er “særligt ressourcekrævende”. Og dyrlægernes argument er formentlig blevet brugt, da de øvrige Landbohøjskoleuddannelser skulle løftes op.

På de tekniske videnskaber fik civilingeniørerne en relativt høj takst, fordi uddannelsen “har større elementer af forelæsninger og selvstudium end de korte ingeniøruddannelser”. ■

TAXAMETER-UDVIKLINGEN 1993-97:

	1993	1997	fællestakst
Dansk	20.000	23.200	5.400
Litteratur	20.000	23.200	
Historie	20.000	23.200	
Pædagogik	20.000	23.200	
Jura	20.000	23.200	
Økonomi	20.000	23.200	
Psykologi	23.000	26.300	6.100
Sprog	25.000	26.300	
Arkæologi	25.000	26.300	
Teologi	25.000	26.300	
Folkeskolelærer	32.000	36.500	
Musik	38.000	40.300	9.300
Film	38.000	40.300	
Matematik	38.000	40.300	
Geografi	43.000	51.800	7.700
Læge	49.000	51.800	
Fysik	49.000	51.800	
Tandlæge	49.000	51.800	
Civilingeniør	56.000	59.700	
KVL (eks. dyrlæge)	49.000	59.700+	10.600
Civiling.	56.000	59.700	10.600
Kemi	60.000	51.800-	9.300
Biologi	60.000	51.800-	
Dyrlæge	75.000	79.600	10.600

Om de konkrete takster i 1993:

Når visse *humaniora-* og *samfundsvidenskabelige* uddannelser kun får 20.000 kr.

Et bedømmelsesudvalg til et adjunktur i det 20. årh. politiske historie i Danmark har i sommeren 1994 afsluttet sit arbejde. To af ansøgerne, som ikke fik stillingen, klagede over, at vurderingen af dem ikke havde en tilstrækkelig objektiv form. UNIVERSITETSLÆREREN har flere gange skrevet udførligt – og i forarget tonefald på klagerens vegne om sagen. Klagen, som Dansk Magisterforening har støttet, er ifølge UNIVERSITETSLÆREREN (nr. 97: Objektivt er objektivt er ...) blevet afvist først af den involverede dekan, så af Undervisningsministeriet og endelig af Ombudsmanden.

Det kan være rigtigt af Dansk Magisterforening at undersøge, hvor der går grænser for hvad. Der vil i de kommende år være ganske mange medlemmer, som skal anvende arbejdstid på stillingsbedømmelser. Tone og ordvalg i bedømmelsen er vigtigt for ansøgerne, uanset hvem der indstilles. Vurderinger, der går ud over det vejende, målende og tællende, kan aldrig være totalt objektive, men bør selvsagt udformes, så ingen føler sig gået for nær. De passager herom, der citeres fra Ombudsmandens svar, virker sætning for sætning sobre, velgennemtænkte og omhyggeligt formulerede, og det er nyttigt, at UNIVERSITETSLÆREREN trykker dem.

Det samme kan man desværre ikke sige om, hvad *journalist jø* skriver som sin afslutning på sagen. Efter de tre afvisninger af klagerne og dermed også af DM's og ULAB's skøn drager han ellers tilsyneladende (både i sin artikels undertitel og sidst i artiklen) den rigtige konklusion, nemlig at der skal være tale om injurier eller åbenbar magtfordrejning, før en formulering kan regnes for ikke-objektiv. Det må være korrekt forstået, sådan rent common sense – ræsonneret – og er langt fra nogen nyhed inden for humaniora.

UNIVERSITETSLÆREREN kunne på baggrund heraf have reageret på i hvert fald tre måder:

- Man kunne have hilst med glæde, at eet udvalgs ytringsfrihed af instanser på højere niveau prioriteres over diplomatiske hensyn til ansøgenes egen forestilling om deres værd.
- Eller man kunne neutralt have taget udvalget til efterretning og konstateret, at grundlaget for klagen er blevet anset for utilstrækkeligt.

Journalist jø vælger den tredje – og ufrugtbarste – løsning: at fortsætte sin een gang valgte linje til fordel for klagerne, nu med surmulen over af-

OBJEKTIVITET OG JOURNALISTIK

Debatten om "politisk common sense" fortsætter:

gørelsen. Han skjuler sig dog snildt bag et anonymiserende "mente nogle"; disse "nogle" påstås at have lugtet forfølgelse af venstrefløjsansøgere. Journalist jø bruger i deres navn *vendingerne "den mest utilsørede værdidom blandt flere"* og *"politisk-ideologiske domme"*, og han indsætter selv behændigt lidt senere i et ellers sagligt refererende afsnit en værdiladet parentes: *"Ministeriet ønskede ikke at tage stilling til (grovheden i) den faglige vurderings udformning"*. Hans artikel slutter med et spørgsmål, som efter hele tonen må være retorisk, dvs. skal besvares med et ja: om udfaldet af denne sag skal vurderes således, at *"universitetslov og ansættelsesbekendtgørelse giver universiteterne så stor frihed i faglige spørgsmål og vurderinger, at den enkelte (ansøger!) i praksis er retsløs?"*. Parentesen understreger, at journalist jø driver ensidig journalistik og fortrænger, at også bedømmerne er magistre; de skal efter hans tankegang stadig mistænkeliggøres, skønt de nu tre gange er frikendt fra anklagen om at have behandlet nogle af ansøgerne utilbørligt.

Det kunne man for så vidt godt som senior medlem i Dansk Magisterforening med næsten konstant ophold i bedømmelsesudvalg have en mening om. Objektivitet er ironisk nok ikke journalist jø's egen herskende evne. Nogen – fx den ansvarshavende redaktør (identisk med DM's ULA-formand) – burde underrette jø om, at enøjet journalistik ikke er det samme som kritisk journalistik.

Det er efter udfaldet af disse klager blevet fastslået at det ikke kan anses for nogen grov værdidom at skrive om en kandidat, at et værk af ham styrker tiltroen til hans skriveevne og hans politiske common sense. Hvordan en ansøger kan opfatte dette som noget negativt og fornærmeligt, er udefra set uforståeligt. Bedømmelsesudvalg bliver jo netop for tiden bedt om ud over de foreliggende afhandlinger fra ansøgerens hånd også at be-

dømme deres forsker potentiale. Man kunne bedre have begrebet utilfredsheden, hvis udvalget havde sagt det modsatte: at et indleveret arbejde fik udvalget til at være mistillid til ansøgerens skriveevne og demonstrerede politisk fanatisme. Hvis dette er den mest værdiladede udtalelse i indstillingen, synes hele sagen uden substans fra begyndelsen.

Det præciseres i hvert nummer af UNIVERSITETSLÆREREN, at bidrag uden for ledersiden ikke nødvendigvis tegner DM's Universitetsafdelings (eller DJØF's UFO's) holdning. Det må man håbe holder stik, når det gælder journalist jø's antydede teori om retsløshed. Der er ingen journalistisk balance i jø's afsluttende

Svar:

UNIVERSITETSLÆREREN har i flere numre (første gang nr. 77/sept. 1994) skrevet om en adjunktbedømmelse fra 1994, hvor to af ansøgerne har klaget til Ombudsmanden over, at bedømmelser ikke, som krævet, er udført i en passende objektiv form. Det har fremkaldt læsebrev fra henholdsvis Ole Tøgeby i nr. 97 og fra Flemming Lundgreen-Nielsen i dette nummer.

Jeg er enig med begge kolleger om at det er vigtigt at undersøge hvor grænsen går for hvad der er en passende objektiv form. Både af

Knap så enig er jeg med Ole Tøgeby når han skriver, at den passus som er til diskussion, er "klokkeklart en udmærket og sober formulering i en passende objektiv form". (Den sætning der er klaget over, lyder: "Værket styrker tiltroen til NN's skriveevne og hans politiske common sense").

Inden for sprogbrugsforskningen er megen kraft, også fra Ole Tøgebys side, blevet brugt på at forklare hvordan man kan sige eller skrive et, og mene det, samtidig med at man får det til at betyde noget helt andet. Ifølge Ole Tøgeby har de magtfulde læsere af bedømmelsen ud fra den pæne karakteristik af skriveevne og common sense forstået, "at NN ikke er grundig, ikke har stor viden, ikke har nået betydningsfulde eller overbevisende resultater".

Pointen som Ole Tøgeby ikke forholder sig til, er at bedømmelsesudvalget ved at servere sin klokkerene negative værdidom i indirekte form slipper for at dokumentere og argumentere. Og ubehagelige værdidomme bliver ikke mindre ubehagelige – endsige høflige – af at et udvalg dækker sig bag glatte indirekte formuleringer. Tænk hvis jeg skrev om Tøgebys indlæg, at det styrker tiltroen til hans evne til at behandle dagligsproget ud fra abstrakte teoretiske begreber. Så er formuleringen nok objektiv, men ikke særlig sober (Derfor ville jeg aldrig skrive sådan noget).

Flemming Lundgreen-Nielsen ser i sit læserbrev gerne at den ansvarshavende redaktør "underretter" UNIVERSITETSLÆREREN journalist om at enøjet journalistik ikke er det samme som kritisk journalistik. Nu er det jo ikke PRAVDA vi udgiver, selvom UNIVERSITETSLÆREREN i år har fået en ny lay-out med rød kant. Mon ikke læsertilkendegivelser fra det læserpanel som regelmæssigt giver feedback på bladet, har en bedre virkning end vognstangsvink og underretninger baseret på den ansvarshavende redaktørs holdninger i aktuelle sager?

Ansvarshavende red. for nr. 97, John E. Andersen

handling af det for klagerne tre gange negative resultat. Hvad siger den ansvarshavende redaktør?

Docent Flemming Lundgreen-Nielsen, Institut for Nordisk Filologi, KU.

hensyn til de medlemmer der søger stillinger, og de medlemmer der pålægges at skrive bedømmelser. Ombudsmandens afgørelser om at grænsen ikke er nået, må vi naturligvis tage til efterretning.

– reaktioner på evalueringen af økonomisk forskning.
Og UNIVERSITETSlærerens fremstilling var tendentiøs

Reaktionerne fra AaU og RUC på kritikken i evalueringsrapporten om økonomi har været noget skuffende. AaU har reageret mest højtlydt med energiske bestræbelser på at så mistillid til kompetence og motiver hos bedømmelsespanelets fem medlemmer, som afkræves en "officiel og umiskendelig undskyldning" (UNIVERSITETSlæren, nr. 98, oktober 1996, p 3). Men de mere lavmælte reaktioner fra RUC har ikke været meget anderledes.

Fra AaU bortforklares kritikken med, at panelet mangler "forståelse for det, som ikke er modelbrytteri eller teori", at kritikken skyldes "en reel afvisning" af "alternative udviklinger af den økonomiske teori" og en "afvisning af tværvidenskabelighed", at "panelet vægter det meget teoretiske på bekostning af det mere anvendte", at det "har valgt en traditionel form", og at panelet i det hele taget udtaler sig på et grundlag, som er "helt utilstrækkeligt".

Andre kommentarer, som UNIVERSITETSlæren har indhentet, i øvrigt i høj grad fra personer uden økonomisk baggrund (pp 7-10), går bl.a. ud på, at panelet har "stereotype og ureflekterede kvalitetskriterier" samt "en meget traditionel disciplinopfattelse".

Alt dette er nogenlunde præcis det modsatte af sandheden. Panelets fem medlemmer, nemlig formanden Seppo Honkapohja (Helsinki) samt Lennart Hjalmarsson (Göteborg), Richard Day (Southern California), Karl Ove Moene (Oslo) og Barry Eichengreen (Berkeley), er alle fremtrædende forskere, som ikke er spor hverken stereotype eller traditionelle, men tværtimod har præsteret vægtig, original forskning, og de dækker til sammen et meget bredt område indenfor empirisk og teoretisk økonomi med betydelige anvendte og tværvidenskabelige islet. Ingen fandt da heller anledning til kritik af medlemmernes kvalifikationer. For evalueringsrapporten forelå.

Det er meget uheldigt, at de som tak for ulejligheden skal udsættes for mistænkeliggørelse og desavouering, og at UNIVERSITETSlæren kolporterer den slags krænkelser i 4.800 eksemplarer til en stor del af den dan-

ske universitetsverden suppleret med bemærkninger om, at "forskningsmiljøer, som ikke tilhører mainstream, (oplever) at de straffes for at gå lidt udenfor det traditionelle", og "at de andre universiteter ikke forsvarede den anderledes faglige profil på de små universiteter", men i stedet "mere eller mindre lystent sad med på en lytter", som det formuleres i UNIVERSITETSlæren's ejendommeligt tendentiøse fremstilling (som også glemmer at nævne, at et andet internationalt evalueringspanel, der i sommer afgav en langt mere positiv vurdering af økonomisk forskning i Aalborg, var nedsat af AaU selv).

I modsætning til så mange andre, deriblandt undertegnede, kan panelmedlemmerne jo ikke beskyldes for at være selvbestaltede, kværlantforrykte "hvæserbrevsskribenter". De er flittige og travle folk, som har interessante ting at tage sig til, men som har efterkommet en særdeles officiel opfordring til at påtage sig hvervet. Givet arbejdsbetingelserne kan dokumentationen ikke blive særlig dybtgående. Medlemmerne har, som Karl Ove Moene pointerede ved høringen om rapporter (d. 16. sept.), simpelt hen sagt deres mening, men den har også interesse i kraft af medlemmernes renommé, kompetence og overblik.

Det er da også klart, at de uhøflige kommentarer fra AaU ikke er henvendt til fagfæller, hvor de kun afføder hoveddrysten, indfølelse smil samt eventuelt gysen over den afslørede mangel på respekt for videnskabelig kompetence, men derimod til lægmænd i offentligheden og ikke mindst blandt politikerne, hvor det ikke kan afvises, at de har den tilsigtede effekt.

Men reaktionen på evalueringen er ikke kun uhøflig. Den er også temmelig uklog.

Stillet over for en kritisk evaluering kan man forholde sig på to måder. Den ene mulighed er at betragte bedømmelsespanelet som inkompetent og overfladisk og sig selv som miskendte genier og i øvrigt fremture i *splendid isolation*. Det har været reaktionen fra AaU og RUC, og den kan ikke anbefales.

Den anden mulighed er at erkende, at panelet blot har sagt,

hvad vi alle sammen udmærket vidste i forvejen, hvilket naturligvis også var dets opgave, eftersom ingen her i landet har en position, hvor de kan sige den slags sandheder offentligt. I så fald er der igen to muligheder.

Den ene er at fortsætte som hidtil, idet man ser i øjnene, at der så er såvel 1. rangs som 2., 3., etc. rangs universiteter i Danmark, hvilket vi jo ikke hidtil har accepteret. Synspunktet er fuldkommen legitimt, forudsat at offentligheden informeres ordentligt om tingenes tilstand, især hvad angår uddannelserne, som eventuelt må gives nye, mere dækkende betegnelser, så at man ikke foregøgler at give videnskabelig uddannelse i økonomi, hvis det ikke er tilfældet.

Og netop for uddannelserne har forskningsevalueringen for mig at se de mest direkte konsekvenser. Hvis den videnskabelige kompetence ikke er til stede, er det heller ikke muligt at yde videnskabelig uddannelse, og det er den enkle baggrund for panelets vurdering af uddannelserne, som ifølge UNIVERSITETSlæren (p 7) er "kritisk" og "fylder uforholdsmæssigt meget". (Også her synes forfatteren til den usignerede, redaktionelle artikel at have svært ved at skelne mellem sagens realiteter og sine egne uforgribelige meninger).

Kollektive forskningsevalueringer er jo problematiske, da økonomisk forskning i meget høj grad udføres af enkeltpersoner, men for uddannelserne er man kollektivt ansvarlige, og derfor er kollektive evalueringer relevante.

Den anden mulighed er så at forsøge at gøre noget ved det, og da de gamle medarbejdere må formodes at yde deres bedste allerede, kan der især sættes ind på to områder. Det ene er at undgå faglig isolation. Videnskabelig uddannelse i økonomi forudsætter et solidt kendskab til fagets grunddiscipliner, makroteori, mikroteori og økonometri, og det gælder både for kandidat- og Ph.D.-uddannelser om end på forskelligt niveau. Man kan derefter specialisere sig i mange forskellige, herunder tværfaglige, retninger, men grundlaget skal være i orden, og tværfaglighed må ikke ende i den parodi, at man intet ved om nogen af fa-

gene, men kun færdes i den tynde luft, som ligger imellem dem. Når dekanen fra AaU ytrer, at "det er indlysende, at vi ikke kan tilbyde specialisering i mikroøkonomi og økonometri" (p 10), så har han dermed også sagt, at AaU ikke kan påtage sig ansvaret for en Ph.D.-uddannelse i økonomi, i hvert fald ikke ved egen kraft.

Jeg tror ikke, at den store fare ligger i, at nogle forskere ikke er med fremme i forskningsfronten, men derimod i en erklæret isolationisme, som smitter af på uddannelserne. Kritikken af mainstream-økonomiens velkendte svagheder og mangler fører ikke blot til det positive, at der søges alternative veje, men somme tider også til den katastrofale holdning, at man overhovedet ikke behøver at vide noget om den. Og det er denne foragt for viden, som anes bag de nedladende kommentarer: "Men ude i det pulserende liv er de da dødtrætte af folk, som ikke kan samarbejde på tværs" (p 3), og "utraditionel eller alternativ forskning undergraver de forudsætninger og trossætninger, som den traditionelle teori hviler på" (p 8).

Det andet område, man kan gøre noget ved, er rekrutteringen. Man kan at undlade at slå stillinger op til sig selv og i stedet forsøge at tiltrække kvalificerede ansøgere udefra og vel at mærke nogle, som ikke ligner én selv, men derimod ansøgere med mere brede empiriske og teoretiske kvalifikationer. Begge disse områder rummer gode muligheder for forbedringer.

Evalueringerne bør ansues seriøst og konstruktivt, for de er udført af kyndige og velmenende folk. Og så må man i øvrigt trøste sig så godt, man nu kan, på samme måde som *Prins Henrik*, da han var til stede ved de danske mesterskaber i pétanque; adspurgt af en journalist, om han var god til det, svarede han: "Ja, jeg synes egentlig, at jeg er ganske god til det, men man kan jo altid finde én, som er bedre". ■

Prof., dr.polit. Hans Aage,
Samfundsvidenskab &
Erhvervsøkonomi, RUC

Hvem skal dømme om, hvornår forskningsresultater – med etiske implikationer – skal ud i offentligheden?

Presset for at publicere forskningsresultater bliver stadig større for forskerne. De presses til at offentliggøre resultater hurtigere end de ellers ville have været”, lød en indledningsbemærkning fra formanden for Folketingets Forskningsudvalg Kjeld Rahbæk Møller (SF) i sin indledning ved Forskningsministerens konference om forskningsetik i slutningen af oktober.

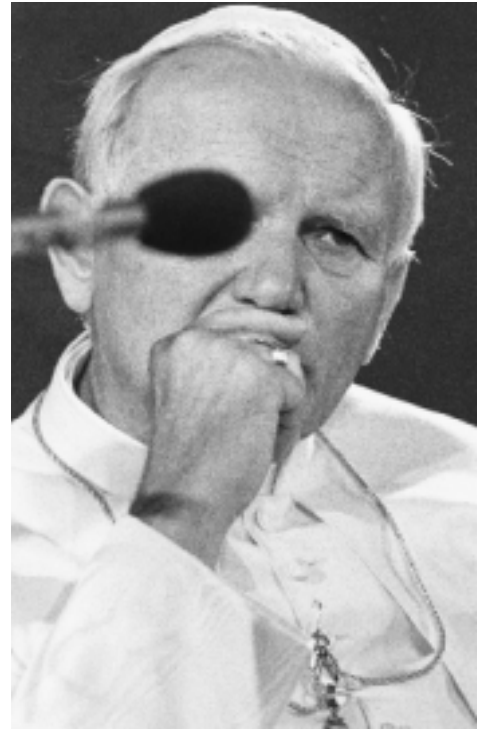
Og forholdet til offentligheden var noget af det mest interessante ved en konference, som eller var præget af at være fælende.

Om forskeres forhold til offentliggørelse sagde titl. prof., dr.med. Daniel Andersen, som repræsenterede den sundhedsvidenskabelige FUP-komite (Uredelighedsudvalget): *“Det er en usik, hvis usikre og kvalitets- usikre forskningsresultater offentliggøres for en bred offentlighed. Vi må opfordre til, at der oprettes en ansvarlig struktur på alle forskningsområder; fx*

således at forskere har præsenteret resultater for kolleger i internationale tidsskrifter eller ved konferencer før de går bredere ud”, sagde professoren, som tilføjede: “Og det kan gerne tage 3 år for gode forskningsresultater at komme så langt ...”

I de efterfølgende indlæg blev han bakket op med henvisning til eksemplet med de forvirrende og modstridende nyheder om mænds sædkvalitet, som den ene dag er faldende og den næste normal: *“Det virkelige problem i de situationer er, hvis man ikke lader usikkerheder i forskningen komme til orde, således at resultater præsenteres som færdige og endegyldige”.*

Professoren svarede ikke på,

om tilbageholdenheden overfor offentligheden ikke ville virke som en **syltekrukke**, hvor fx patientforsøg med problematiske og etiske aspekter ikke vil blive præsenteret for offentligheden før 3 år efter at de opstår?

Pressen og forskningen

Også lektor, dr.jur. Linda Nielsen (KU) var ude med kritiske bemærkninger om, hvad der skal ud til offentligheden. Hun mente, at forskerne og pressen måtte overveje et **informationsideal**, hvor man ikke er med til at skabe en unødigt frygt (fx faldende sædkvalitet) eller ubegrundede forventninger (til alderdomsspiller eller løsninger af kræftens gåde). Hun stillede forslag om et informationsideal, som ud fra *“forudseelige samfundsinteresser”* skal danne en særligt pagt mellem forskerne og pressen. Forskerne skulle herefter fx gå ind og rette i journalistens udkast og sikre korrekthed.

Det blev mødt med undren fra pressens repræsentanter: Denne censorfunktion vil antaste journalisternes ret til – på læsernes vegne – at vægte det interessante. Og mens forskerne insisterer på forskningsfriheden, så mener de således ikke, at pressen skal have pressefrihed ...

Var konferencen tynd på egentlig skarpe præciseringer af forskningsetikken markerede Forskningsministeren ved afslutningen som et konkret initiativ, at han vil søge at oprette et fælles kontrolsystem, der kan gennemgå sager om forskerfusk – ligesom det nuværende medicinske FUP-udvalg.

PSYKOLOGI VED KU

– ventes at få en hård dom, når evaluering offentliggøres midt i måneden

Der venter Det humanistiske Fakultet ved KU en hård opgave, når evalueringsrapporten om psykologiuddannelserne foreligger i midten af november måned. Alt peger nemlig på, at der her vil fremkomme en sønderlemmende kritik af forskningens standard og af samarbejdsklimaet på KU's Institut for Klinisk Psykologi og Psykologisk Laboratorium.

Ifølge WEEKEND-avisen – som har fået indblik i det fortrolige materiale – vil evalueringen konkludere, at problemerne er så alvorlige, at man må overveje en adgangsbe-grænsning på studiet. Styregruppen anbefaler samtidig, at der laves en uvildig, ekstern undersøgelse af fagets administration og organisation. Det humanistiske Fakultet har alle-

rede foregrebet dette aspekt ved at iværksætte en spørgeskemaundersøgelse blandt de studerende. Undersøgelsen skal ikke bare handle om de studerendes syn på lærerne og administrationen. Den skal dække hele studieadministrationen i bred forstand.

UNIVERSITETSLÆREREN har i en tidligere reportage beskrevet miljøet (*“De gode og de onde”*, i nr. 97). Heraf fremgik, at det var en udbredt lærerholdning, at de store konflikter mellem lærere og studenter i de seneste år i høj grad udspiller sig med en lille aktivistisk studentergruppe på 50 personer. Undersøgelsen skal således også afdække, hvor mange studerende, der faktisk er utilfredse med forholdene.

Rapporten skulle ifølge WEEKEND-avisen kritisere, at

der er for megen forskning under internationalt niveau. Der skulle også være et dårligt samarbejds-klima mellem institutterne og mellem lærerne. Såvel studie- som institutledelse har været ude af stand til at holde sammen på faget. Og styregruppens formand – som udtaler sig til avisen – mener ligefrem, at evalueringens resultat stiller spørgsmål ved den frie forskning:

“Vi har over for institutterne peget på, at ledelsen reelt kan gøre noget for at forbedre forskningen. Institutterne hævder, at det frie forskningsvalg er en forudsætning for forskernes engagement og glød, og det er dette standpunkt, vi sætter spørgsmålstegn ved”, udtalte Jacob Vedel-Petersen før rapporten var offentliggjort. ■

Til højre står den adressering, hvorunder abonnementet er registreret. Er der fejl eller mangler, eller skal modtageren ikke længere modtage UNIVERSITETSLÆREREN, bedes henvendelse rettet til bladet på tlf. 39 15 30 45

OPFØR DIG ORDENTLIGT

Ingen kan svare på, hvorfor KU-naturvidenskab truer med disciplinære foranstaltninger over for studenterne, før man fortæller om alle de glædelige tilbud i lektionskataloget?

REGLER OM DISCIPLINÆRE FORANSTALTNINGER OVER FOR STUDERENDE VED KU

Par. 1. De studerende skal under deres studier ved universitetet optræde hensynsfuldt og ordentligt af hensyn til universitetets uforstyrrede funktion og andres sikkerhed. De studerende har pligt til at tage hensyn til andre studerende og ansatte og til universitetets ejendom. Støjende adfærd, spisning, indtagelse af drikkevarer, rygning m.v. må ikke finde sted på måder eller steder, hvor det medfører ulemper for andre. De studerende skal i øvrigt handle i overensstemmelse med god skik i akademiske og videnskabs-etiske anliggender.

SLAM. Begrænsninger, regler og forordninger slår een i møde, når man åbner efterårets lektionskatalog fra naturvidenskab ved KU. Ordensreglerne er eksponeret på den mest fremtrædende plads i kataloget; på et højreopslag – som øjnene naturligt søger – lige efter indholdsfortegnelsen, men før de enkelte fagkataloger. Universitetet har tilsyneladende udviklet sig så udisciplineret, at det er vigtigere, at studenterne indskræpes deres pligter før der fortælles om alle de glædelige tilbud, som fakultetet har.

Par. 2. Behandling af overtrædelser. De studerende har pligt til at rette sig efter anvisninger og påbud fra universitetets ansatte, om overholdelse af reglerne.

“Universitetets ledelse har i almindelighed bedt fakulteterne

om at offentliggøre ordensreglerne på en fremtrædende plads”, fortæller dekan Henrik Jeppesen om opslaget. Dekanen benægter, at ordensreglerne er udarbejdet, fordi der i stigende grad er disciplinærproblemer.

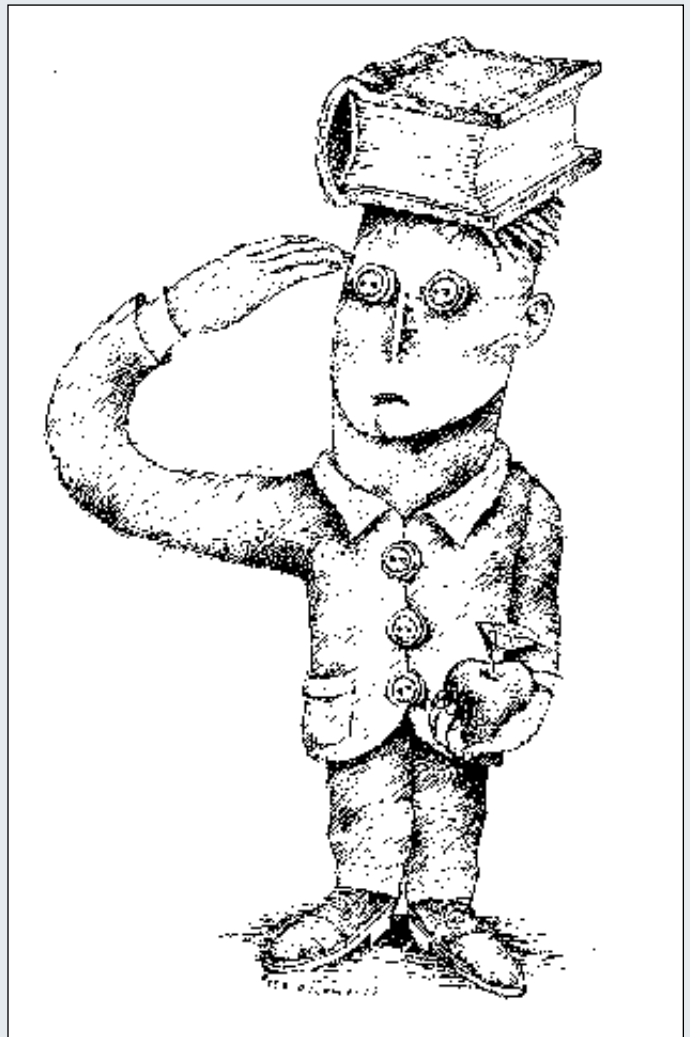
“Ved at udarbejde sådanne regler og sanktioner – og gøre dem kendte gennem lektionskataloget – får studenterne gjort klart, hvad der er deres pligter og rettigheder – helt bortset fra, at der ligger en retssikkerhed heri for studenterne”, siger dekanen.

Par. 4: Indberetninger til rektor. Lederen kan ved gentagne eller grove overtrædelserne – herunder kravet om ordentlig og hensynsfuld optræden, eksamenssnyd, brud på den akademiske disciplin (herunder de videnskabs-etiske regler m.m. – indberette forholdet til rektor. Den studerende skal have lejlighed til at udtale sig om forholdet.

Jeppesen har ikke selv været med til at eksponere ordensreglerne på den iøjnefaldende plads i Hovedområdet. Det er har redaktionen på fakultetets blad Hovedområdet, men Jeppesen finder det dog naturligt, at regler står som generel oplysning før de enkelte fagkataloger.

“Men spørg Hovedområdets redaktion”, slutter Jeppesen.

Par. 5: Sanktioner. Rektor har følgende sanktionsmuligheder: Tildeling af advarsel, bortvisning fra eksamen, bortvisning fra universitetet for en begrænset periode eller permanent. Den studerende skal have lejlighed til

at udtale sig om forholdet. Ved vurdering af bortvisning skal der blandt andet lægges vægt på overtrædelsens konkrete skadevirkning for universitetet, eventuelle forudgående advarsler, risikoen for gentagelse, hensynet til bevarelse af respekten for arbejdet på universitetet, samt om universitetets interesser kan tilgodeses tilstrækkeligt ved en mindre indgribende sanktion.

“Rent praktisk så er det os som sætter lektionskataloget op. Men det er studievejledningen, som leverer stoffet”, svarer redaktionen, da UNIVERSITETSLÆREREN spørger efter den dybere mening.

Par. 6: Klageadgang. En underordnet leders afgørelse kan indbringes for rektor. Rektors afgørelse kan – for så vidt angår retlige forhold – indbringes for Undervisningsministeren i henhold til Universitetslovens par. 11.

“Det skal du tale med redaktionen om. Det er dem, som sætter bladet op”, svarer Studievejledningen.

Men de har lige fortalt, at det må være jer, som har ansvaret for den fremtrædende placering.

“Jamen, så er der nok ikke nogen, som ved, hvorfor ordensreglerne har fået en så fremtrædende plads ...”